

TUIJA SILTAMÄKI

NUORISO, PILALLA

Kuinka yltäkylläisyys sai meidät
ajattelemaan vain itseämme

eva
PAMFLETTI

**NUORISO,
PILALLA**

TUIJA SILTAMÄKI

NUORISO, PILALLA

Kuinka yltäkylläisyys sai meidät
ajattelemaan vain itseämme

EVA PAMFLETTI

ISSN 2342-8066 (PAINETTU)

ISSN 2342-8074 (PDF)

GRAAFINEN SUUNNITTELU: MIKA TUOMINEN

KANNEN KUVA: MARZUFELLO – STOCK.ADOBE.COM

KUSTANTAJA: TALOUSTIETO OY

PAINOPIIKKA: NEXT PRINT OY, HELSINKI 2020

ISBN 978-951-628-727-3 (PAINETTU)

ISBN 978-951-628-728-0 (PDF)

ESIPUHE

Taidan olla täti.

Nuoriso, pilalla -pamflettia on mahdoton lukea teke-mättä kahta asiaa. Hyvin helposti huomaa nauravansa ääneen. Toisekseen tulee miettineeksi, mitä oikeastaan edustaa.

Olen liian vanha millenniaaliksi. Y- tai Z-sukupolvea-kaan en ole. Kun varhaisteini-ikäiset lapseni pilkkasivat minua ”Ok, boomeriksi”, meni viikkoja, ennen kuin sain selville, mitä he oikein tarkoittivat.

Olen 1970-luvun tuote, siis tukevasti tätikategoriaa. Kun ratikassa nuori mies ensimmäisen kerran tarjosi minulle paikkaansa, järkytyin. En enää, nyt istun heti.

Mitä ne millenniaalit oikein ajattelevat? Kuinka pihalla voi lellitty sukupolvi olla, jos korkeakouluopiskelijoille pitäisi yhteiskunnan maksaa kesälomatkin? Eivätkö ne tajua, *kuinka kovaa meillä oli?*

1970-luvun peruskoulussa oli itsestään selvää, että tarkkikselle joutuneet pojat pysyvät hunningolla. Ei heitä hakenut pussikaljan piiristä yhteiskunnan syliin pelimil-jonäärien perustama yleishyödyllinen säätiö.

Me opimme tekemään töitä, koska töitä oli. Niitä, joita nykyisin kutsutaan paskaduuneiksi. Sitten tuli 1990-luvun lama, joka vei ihmisiltä asunnot ja työpaikat. Bisnes ei

vetänyt, paitsi uusilla tulokkailla: tissibaareilla ja kirpputoreilla.

Silloin me ymmärsimme olla onnellisia edes pätkätoistä.

Kun ensimmäisen kerran tapasin työelämässä aidon millenniaalin, olin yhtä hämmästynyt kuin David Attenborough kohdatessaan viidakossa uuden eläinlajin: Aiot irtisanoutua vakituisesta työpaikasta lähteäksesi vuodeksi kiertämään Uutta-Seelantia?

Sen kerran kun työnantaja sitoutuu, uskonon millennialityöntekijä kohauttaa olkiaan – ja vain lähtee. Ei kuule näitä vakipaikkoja ole usein tarjolla! Näihin riittää tulijoita!

Mutta oli turha huudella perään. Sen jälkeen turruin, kun huomasin, että kaikki kliseet millenniaaleista ovat totta. Mikään määrä palautetta ei riitä. Työ vaihtuu heti, jos mielekkyys kärsii. Ovat niin herkkiä ja samalla kummallisen turvattomia, vaikka näin turvallista ei ole ollut koskaan.

Nuoriso on aina ollut pilalla. Silti se on aina parempi versio edeltäjistään.

Mitä ne oikein ajattelevat, kuulokkeet päässään ja kännykkä ikuisesti kädessään?

Esitän parhaat kiitokseni Tuija Siltamäelle, joka laittoi mikroskoopin alle itsensä ja sukupolvitoverinsa. Säälimätön analyysi on luettavissa tästä.

Helsingissä 7.2.2020

Emilia Kullas

Johtaja

EVA

SISÄLLYS

	ALUKSI	9
1	SUKUPOLVIKOKEMUSTEN SUKUPUUTTO	13
	ENNENNÄKEMÄTÖNTÄ VAURAUTTA	20
	KAUHISTUTTAVA TUHOKAPITALISMI	23
	OSTETAAN: IDENTITEETTI	28
2	KOULU PITÄÄ UUDISTAA, KUULEMMA	33
	MITÄ VIKAA ON PAPERISSA JA KYNÄSSÄ?	37
	RIISTETÄÄNKÖ OPISKELIJOITA?	39
	HUMAN POTENTIAL UNLIMITED	43
	LOPPUU SE HAAHUILU	47
	PORSAAT MASENTUVAT JA UUPUVAT	52
	KAMPUKSIEN KULTTUURISODAT	55
	MENKÄÄ TÖIHIN!	60
3	TEE TYÖTÄ, JOLLA ON TARKOITUS – TAI IHAN SAMA	63
	MITÄ MILLENNIAALIT HALUAVAT?	65
	JOTAIN JOLLA ON VÄLIÄ	69
	PALVELUKSEEN HALUTAAN	72
	TÄYTTÄ HEVONPASKAA	75
	AIKAA ITSELLE	78
	MIELELLÄMME PIDETTÄISIIN SUT TÄÄLLÄ	80
	KIITOLLINEN, SIUNATTU, ONNELLINEN	84

4	JAA EI TYHJIÄ MINÄ.....	.87
	HÄLYTYS, NUORIA KIINNOSTAA!.....	89
	BROILERIHAUTOMOSTA KYLMÄÄLTAASEEN.....	92
	JÄLKIMATERIALISTISTA POLITIIKkaa?.....	96
	KLIKKIAKTIVISMI JA PSEUDOAKTIIVISUUS.....	105
	JOTAIN TARTTIS TEHDÄ.....	107
	LOPUKSI.....	.111
	KIRJALLISUUS.....	.116

ALUKSI

On yleisesti tunnettu tosiasia, että nuoriso on aina ollut pilalla. Heillä on liian leveät, kapeat, pitkät tai lyhyet lahkeet, epäilyttäviä näkemyksiä yhteiskunnasta eikä mitään tapoja. He asuvat, omistavat ja lisääntyvät väärin – eli eri tavalla kuin edeltäjänsä.

Nuorten tehtävä on keksiä uutta, päivittää vanhaa ja hoitaa kuntoon ne hommat, jotka edellisiltä sukupolvilta jäivät hoitamatta. 2020-luvulla to do -lista on melkoinen: ilmasto-kriisi, huoltosuhde, poliittinen polarisaatio ja niin edelleen.

Tätä kirjoittaessani Tanskan kokoinen alue Australiaa on tullessa, syntyvyysluvut näyttävät katsojasta riippuen joko synkiltä tai toivottomilta, kolmas maailmansota uhkaa ja perussuomalaisien suosio kasvaa gallupista toiseen. Yhdysvallat on tapanut ohjusiskulla iranilaisen kenraalin ja joitain muita tyyppisiä, joiden nimiä kukaan ei muista.

Uudet sukupolvet muokkaavat maailmaa mieleisekseen, joten ymmärrettävästi vanhempia sukupolvia kiinnostaa, millaista maailmaa nykynuoret ryhtyvät rakentamaan, mikäli älypuhelinien räpläämiseltään joutuvat.

Maailmanmuuttamisessa ovat nyt Y- ja Z-sukupolvet.

Y-sukupolvella viitataan 1980-luvulla syntyneisiin, Z-sukupolvella 1990-luvulla syntyneisiin. Molemmista puhutaan myös millenniaaleina ja diginatiiveina. Heidän ominaisuuksiaan ja mielihalujaan on arvuuteltu ja tutkittu viime vuosina ahkerasti niin lehtien palstoilla kuin tieteellisissä julkaisuissakin. Jotain on saatu selvillekin.

Ihanteellisimmillaan he ovat luotettavia idealisteja, hyviä tiimipelaajia ja itsevarmoja yksilöitä, jotka luottavat yhteisöllisyyteen, avoimuuteen, totuudellisuuteen, tun-

teiden jakamiseen, sosiaalisuuteen ja suvaitsevaisuuteen – siis hyviä ihmisiä. Paheellisimmillaan he ovat keskittymiskyvyttömiä, levottomia, malttamattomia, hedonistisia, itsekkäitä, hitaasti aikuistuvia laiskoja syöttöporsaita, jotka syyttävät kaikista ongelmistaan yhteiskuntaa.

Onko nuoriso yhtä turhamaista kuin ennenkin?

Nuorison ominaisuuksia voi toki arvuutella loputtomiin, ja jokainen voi keksiä omiin tarkoituspereihin parhaiten sopivan adjektiivin, mutta ajanvietteen ja pätemisen tarjoaman tyydytyksen lisäksi se ei tarjoa mitään merkityksellistä informaatiota. Tuskin on sellaista adjektiivia, joka ongelmitta yhdistäisi satoja tuhansia ihmisiä.

Viime vuosien kiinnostavimman ehdotuksen tekee historioitsija Juha Siltala teoksessaan *Nuoriso – Mainettaan parempi?*. Siinä Siltala kirjoittaa jälkimaterialistisesta kääntestä. Hän viittaa havaintoon, jonka mukaan länsimaissa tehdyissä kyselytutkimuksissa nuoret ikäluokat ovat alkaneet arvostaa entistä enemmän sisällöllisiä tekijöitä ulkoisten sijaan. Esimerkiksi työssä heille tärkeintä ei ole iso palkka ja korkea asema vaan se, että työ tuntuu *merkitykselliseltä*.

Väitän, että jälkimaterialistisuus tarjoaa hyvän lähtökohdan pohtia nuorison ikuista mysteeriä.

Jos nykynuorten arvot todella ovat kääntyneet jälkimaterialistiseen suuntaan, mitä se tarkoittaa politiikalle? Entä koulutukselle ja ilmastolle? Vai onko jälkimaterialistisuus sittenkin vain vasemmistolaisten tutkijoiden toiveajattelua ja nuoriso aivan yhtä materialistista ja turhamaista kuin aina ennenkin? Kiinnostavaa on sekin, miten koko sotku kytkeytyy arvoihin. Ne ovat 2010-luvulla tehneet näyttävän paluun myös politiikan kentille.

Tämä pamfletti on näkemys siitä, millaisia Y- ja Z-sukupolvet ovat ja millaista tulevaisuuden yhteiskuntaa heidän voi odottaa rakentavan.

1 SUKUPOLVI- KOKEMUSTEN SUKUPUUTTO

Sukupolvella tarkoitetaan yleisen ymmärryksen mukaan suunnilleen samaan aikaan suunnilleen samassa paikassa kasvaneiden suunnilleen samikäisten ihmisten ryhmää.

Maailman analysoiduin sukupolvi on sukupolvi X, vuosina 1964–1979 syntyneet. Kirjailija Douglas Couplandin luonnehdinnassa X viittasi tuntemattomaan. Y ja Z eivät viittaa mihinkään. Ne ovat aakkosten seuraavia kirjaimia.

X-sukupolvelle on yleisesti hyväksytty tarkat rajat, mutta Y- ja Z-sukupolvet menevät puheessa ja tutkimuksessakin usein sekaisin ja limittäin. Y-sukupolvi voi viitata vain 1980-luvulla syntyneisiin tai siihen saatetaan laskea mukaan myös kaikki ennen 1990-luvun puoliväliä syntyneet. Z-sukupolvi taas voi tarkoittaa pelkästään 1990-luvulla syntyneitä tai myös 2000-vuosikymmenen alussa syntyneitä.

(Hirvittää ajatellakin, mitä nimityksiä 2000-luvulla syntyneille aletaan keksiä. Miten Å edes lausuttaisiin, ”*ruotsalainen o -sukupolvi*”? Vai vielä pahempaa, *nollarit?*)

Tässä taloustilanteessa ei ole järkeä jäädä kovin pitkäksi toviksi pohtimaan, *voiko tietyissä tilanteissa* vuonna 1994 syntynyt kuulua Y-sukupolveen. Sukupolvi ei ole kiistaton käsite, ja mitä nuoremista ikäryhmistä puhutaan, sitä vähemmän sen jäsenet identifioituvat johonkin sukupolveen. Siksi sukupolvia hahmotellaan usein ulkoisten olosuhteiden kautta ihmisen itseymmärryksen sijaan.

Yhteiskuntatieteilijä J.P. Roos on jakanut suomalaiset sukupolvet neljään kategoriaan:

1. 1900–1924 syntynyt sodan ja puutteen sukupolvi
2. 1925–1939 syntynyt sodanjälkeisen jälleenrakennuksen sukupolvi
3. 1940–1949 syntynyt suuren murroksen sukupolvi
4. 1950–1964 syntynyt lähiöiden sukupolvi.

Sen jälkeen Roos keksi muun muassa sosiologi Tommi Hoikkalan kanssa nimet kahdelle seuraavalle sukupolvelle. Listaan lisättiin vuosina 1965–1978 syntynyt hyvinvoinnin sukupolvi ja vuosina 1979–1989 syntynyt yksilöllisen valinnan sukupolvi.

Yhteiskunnallisten olosuhteiden lisäksi sukupolvia yhdistävät suurin piirtein samanlaiset kokemukset.

1900-luvun alussa vaikuttaneen unkarilaisen sosiologin Karl Mannheimin mukaan *sukupolvikokemukset* eivät ole mitään yksittäisiä hetkiä tai käännteitä, vaan ”massamittaisesti koettuja elämänkulun vaikuttimia”. Y:n sukupolvi-kokemusta onkin etsitty esimerkiksi 1990-luvun lamasta, Neuvostoliiton romahtamisesta ja syyskuun 11. päivän terrori-iskusta. Sosiologi Mikko Piispan vuonna 2018 julkaistun *Yhdeksän sanaa Y-sukupolvesta* -teoksen yhdeksään sanaan taas kuuluvat esimerkiksi kännykkä, kaupunki ja kannabis.

Vain harvat historialliset tapahtumat ovat sellaisia, joihin koko sukupolvella olisi merkityksellinen suhde. Arkipuheessa ja lehdistössä sukupolvikokemuksen käsitettä käytetään todella löyhästi, usein kehäpäätelmän omaisesti, todistamaan, että toimittajan kuvaama ilmiö on totta ja tärkeää.

Helsingin Sanomien mukaan sukupolvikokemuksia ovat esimerkiksi Nukkumatti, Ultra Bra, uusi tulkinta Juhanustansseista, The Joulukalenteri -ohjelma, Soturikissat-kirjasarja, älypuhelinlapsi, Tenavatähti-ohjelma, Pelle Miljoonan keikka, The Prodigy, 1980-luvun tv-mainokset, Girls-tv-sarja, Love Island -tosi-tv-ohjelma ja ”hupiyhtye” Raptorin Oi beibi -kappale.

2020-luvulla ei ole Beatlesia tai Elvistä.

Todellisuudessa mikään näistä ei ole sukupolvikokemus, minkä todennäköisesti tietää jopa jutun kirjoittaja. Toimittaja muistelemassa lapsuutensa lempiohjelmaa on yleensä vain toimittaja muistelemassa lapsuutensa lempiohjelmaa, Soturikissat-kirjasarjasta (siis onko *kukaan* ikinä kuullut tästä?) nyt puhumattakaan. Yhteiskuntatieteilijä Raija Julkunen onkin puhunut ”jutustelevista ja kirjoittavista luokista”, jotka mielellään pohdiskelevat julkisuudessa itseään ja omaa olemassaoloaan ja yleistävät kokemuksensa koskemaan muita samanikäisiä.

Mitä voisivat olla Y- ja Z-sukupolvien oikeat sukupolvikokemukset?

Ainakin niitä on yhtenäiskulttuurin murruttua entistään vaikeampi määritellä. 2020-luvulla ei ole Beatlesia tai

Elvistä. Ei ole ohjelmaa, jota ”kaikki” katsoisivat tai artistia, jonka ”kaikki” tunnistaisivat.

Kun striimausluvuiltaan maailman suosituimpiin kuuluva artisti Ed Sheeran saapui Suomeen konsertoimaan, lehdissä ihmeteltiin päiväkausia hänen suosionsa syitä. Ja kun vuosikymmenen isoimpia hittejä tehnyt DJ Avicii kuoli, vanhemmat ikäpolvet kiirehtivät kertomaan, etteivät ole ”koskaan kuulletkaan” mokomasta. Nykynuorison suosikkisarjat puolestaan lymyilevät suoratoistopalveluissa, joihin näyttää putkahtavan parin viikon välein uusi *ehkä maailman paras sarja ikinä*. Samaan aikaan vanhemmat ikäluokat katsovat lineaarisesta televisiosta Putouksen tuhannetta kautta, Vain elämää -helatorstaispesiaalia tai TV2:n ”laatudraamoja”, joita minä ja muut televisiottomat millenniaalit emme ole katsoneet sekuntiakaan. Taannoin *Hesarissa* kirjoitettiin ihmettelevään sävyyn, kun Syke-sairaalarajan tähteä Matti Rististä ei tunnistettu Sir Oliver -baarissa. Minä olin hädin tuskin kuullut koko suosikkiohjelmasta.

Yhteiskunnalliset olosuhteet eivät tietenkään ole valinnaisia, mutta niihinkään ei yhtenäiskulttuurin murruttua ole välttämättä enää niin kiinteää suhdetta kuin menneinä vuosikymmeninä.

1990-luvun lamaa ja Neuvostoliiton romahtamista voi Suomessa perustellusti nimittää sukupolvikokemukseksi, vuonna 2008 alkanutta kansainvälistä finanssikriisiä ja brexitiä ei. Lama muutti pysyvästi suomalaista yhteiskuntaa ja suomalaisten elämää, mutta kansainvälisen finanssikriisin vaikutukset eivät välttämättä näkyneet arjessa.

1990-luvun lamasta tuli osa historiaa ja kulttuuria. Finanssikriisi elää kollektiivisessa muistissa lähinnä taloustieteilijöiden ja poliitikkojen puheissa ja tällaisten kirjoitelmien sivulauseissa. Neuvostoliiton romahdus taas oli valtava historiallinen shokki, jonka jälkeen maailma ei ollut enää ennallaan. Ja kyllä brexitkin vaikutti aluksi dramaattiselta käänteeltä – kunnes siitä tuli loputtoman tylsä ja vaikeaselkoinen päivittyvä uutinen, josta juuri kukaan ei ole enää aikoihin ymmärtänyt mitään.

Jos jollekin pitää sukupolvikokemuksen viitta pukea, äänestän internetiä ja ilmastonmuutosta. Halusimmepa tai emme, ne vaikuttavat meihin, eikä niitä pääse pakoon vaikka yrittäisi.

2010-luvun loppupuolella ilmastokriisitietoisuus levisi IPCC:n raporttien ja laajan kansainvälisen mediahuomion myötä niin laajalle, että valtaosa länsimaisista ihmisistä on joutunut määrittelemään suhteensa ilmastonmuutokseen. EVAn Arvo- ja asennetutkimuksessa vuonna 2018 jopa 76 prosenttia suomalaisista piti ilmastonmuutosta uhkana.

1990-luvulla alkanut teknologinen ja digitaalinen murros on juurikaan liioittelematta muuttanut ”kaiken” työstä syömiseen ja parisuhteista politiikkaan. Siltä on länsimaissa käytännössä mahdotonta välttyä. Edes luddiitein tuntemani ihminen ei tule toimeen ilman Googlen karttapalvelua. Vaikka yrittäisi elää sosiaalisen median ja muun teknologisen hömpötyksen ulkopuolella, joutuu silti määrittelemään *suhteensa* siihen.

Se on toisaalta johtanut myös epäkiinnostavaan semanttiseen kiistelyyn siitä, keitä ”diginatiivit” oikeastaan ovat.

Titteli on yleensä annettu Y-sukupolvelle, joka on oikeastaan ensimmäinen digimurroksen sukupolvi. Z puolestaan on viimeinen sukupolvi, joka muistaa ajan ennen älypuhelimia. Sikäli ”diginatiiveja” ovat pikemmin Z- kuin Y-sukupolven jäsenet: 1980-luvulla syntyneen Y:n nuoruudessa koettiin digitaalinen *murros*, 1990-luvulla syntyneet taas ovat kasvaneet matkapuhelinten, tietokoneiden ja pelikonsolien kanssa. Meidän lapsuuttamme jäsentävät enemmän Windowsin käyttöjärjestelmät, Nokian matkapuhelinmallit ja modeemin kirkkunta kuin vaikkapa Paavo Lipposen ja Anneli Jäätteenmäen hallitukset.

Koko elämäntapamme perustuu materiaaliseen maailmaan.

Kaikille digitaalisen murroksen ilmenemismuodoille on yhteistä se, että niistä on tullut mahdollisia vasta pitkään jatkuneen vaurastumisen ja talouskasvun myötä. Siksi ajatus nuorison jälkimaterialistisuudesta kuulostaa melkoiselta toiveajattelulta. Miten ihmeessä me voisimme olla jälkimaterialistisia, kun koko elämäntapamme perustuu materiaalisen maailman hyödyntämiseen? Vai onko jälkimaterialistisuus syntynyt vastareaktionä tähän yltäkylläisyyteen?

ENNENNÄKEMÄTÖNTÄ VAURAUTTA

Elokuun puolivälissä Suomen kulutuskykyisin prosentti kokoontuu Helsingin Suvilahteen Flow-festivaalille. *Oikeesti hyvän musiikin* festivaalina vuonna 2004 aloittanut Flow-festival on paisunut yli 80 000 kävijän monipäiväiseksi speaktaakkeliksi – siinäpä muuten toinen mainio sana, jota käytetään jatkuvasti liian kevein perustein! – jolla vaikuttaa olevan jatkuvasti vähemmän tekemistä musiikin kanssa. Viime kesänä valtava tapahtuma-alue oli läpikotaisin sponsoroitu.

Muun muassa ikoninen ja tunnelmallinen Flown maamerkki Balloon-lava muuttuu tänä vuonna Nordea Globe Balloon -lavaksi. Persoonallinen pallokattoinen lava muistuttaa ulkomuodoltaan Nordean aikanaan maapallolippaana tunnettua säästölipasta, tiedotteessa kerrottiin.

Kauramaitovalmistaja Oatlyn kahvikojulla maisemaa halkoi metrien korkuinen iKaffe-tölkki, ja koko alue oli kuin ammuttu täyteen selfieiden ottamiseen sopivia lavasteita.

Harva asia on toki väsyneempää kuin helsinkiläisfestivaalien ”kaupallisuuden” päivittelemine, mutta *Nordean aikanaan maapallolippaana tunnettu säästölipas* on jotenkin hurmaava esimerkki nykyajan tekopyhydestä.

Toisin kuin vaikkapa Popedasta ja lihansyönnistä kiinnostuneille suunnattu Tammerfest, Flow-festivaalin ydinkohderyhmää ovat tiedostavat kaupunkilaiset nuoret

aikuiset, avokado-pipopää-korianteri-luomukahvi-lento-häpeä-ihmiset, jotka eivät yksityisautoile paitsi juhannuksena mökille ja kerran vuodessa Sodankylän elokuvajuhlille ja syövät lihaa ainoastaan laskuhumalassa. Heidän tiedostavuutensa kohdistuu ikään kuin pistemäisesti todella syvällisesti tiettyihin asioihin, muttei välttämättä lainkaan moniin muihin. He ovat siis toisin sanoen niitä ihmisiä, joiden hännäämisestä Mikko Kärnä nauttii vähintään yhtä paljon kuin eläinten, anteeksi *riistan*, ampumisesta, tai siis kaatamisesta.

Flow-festivaalillakin on nykyään kestävyysuunnitelma. Niinpä kesällä 2019 kertakäyttöastiat olivat biojätettä ja ylihintaiset lapparitölkit sai heittää laariin, josta niiden pantit menivät johonkin hyvään tarkoitukseen. (Pidin rahat itse.) Onhan se tietysti tyhjää parempi, mutta mitä sitten? Mitä hyötyä on syödä Flow-lounaaksi vegaaninen burgeri, jos siitä ottaa kuvan älypuhelimella, jonka sisukset on kaivettu kongolaisten lapsiorjien selkänahasta?

Sitä – ja sitä, pitäisikö hakea vielä yksi seitsemän euron olut – mietin viime elokuussa jossain ”Pink Spacen” ja ”Lapin Kulta Red Arenan” välillä väistellesäni joka suuntaan huitovia influencereiden selfie-käsiä. Kaiken läpäisevän kulutusmaiseman keskellä väitteet jälkimaterialistisesta nuorisosta tuntuivat vähintäänkin ylioptimistisilta.

Kyynikko sanoisikin, ettei nuorison jälkimaterialistisudessa ole kyse mistään oikeasta ilmiöstä vaan korkeintaan vasemmistolaisten tutkijoiden toiveajattelusta.

Historioitsija Juha Siltalan mukaan suuntaus kohti jälkimaterialistisia arvoja on kuitenkin ollut länsimaisissa

kyselytutkimuksissa näkyvissä jo pitkään. Nuorten mielenkiinto on alkanut kohdistua entistä enemmän vapaa-aikaan ja työn *sisältöön* palkan ja statuksen sijaan. Raha ei ole menettänyt merkitystään, mutta iso palkka ei enää riitä kompensoimaan merkityksetöntä työtä. Aineellista hyvinvointia tärkeämpiä ovat ihmissuhteet, terveys ja elämästä nauttiminen. Mitä koulutetummista vastaajista on kyse, sitä selvemmin trendi näkyy.

Samankaltaisia havaintoja on tehty myös EVAn Arvo- ja asennetutkimuksissa. Vuoden 2019 Arvo- ja asennetutkimuksessa alle 35-vuotiaat suhtautuivat ikäryhmistä myönteisimmin ajatukseen pienemmästä palkasta ja runsaammasta vapaa-ajasta. He suhtautuivat myös kriittisimmin väitteeseen ”työ on tärkein osa ihmisen elämänsisältöä”. Erityisen kriittisiä olivat opiskelijat eli oletettavasti työuransa alkuvaiheessa olevat ihmiset.

Köyhyys ei ole enää Oliver Twist -ryöpyläisyyttä.

Jälkimerkittävyyden kannalta ristiriitaista on se, että tällaiset asenteet ovat mahdollisia vasta, kun taloudelliset reunaehdot täyttyvät. Toisen maailmansodan jälkeen Suomi ja muut länsimaat ovat vaurastuneet valtavaa vauhtia. Vaikka meilläkin on köyhyyttä, se ei ole enää laadul-

taan sellaista Oliver Twist -ryysyläisyyttä tai nälkäkuolemia ja huutolaispoikia. Meistä useimmilla on nykyään *varaa* suhtautua kriittisesti vaurastumiseen ja tavoitella elämältä muutakin kuin rahaa. Se on myös yksi pohjoismaisen hyvinvointivaltion parhaista puolista.

KAUHISTUTTAVA TUHOKAPITALISMI

Yhteiskunnan vauraudesta huolimatta Y- ja Z-sukupolvi kokevat paljon taloudellista epävarmuutta.

Puhutaan sukupolvien välisestä epäoikeudenmukaisuudesta, että nuoret eivät enää ”saa” sellaisia asioita kuin aiemmat sukupolvet: elinikäisiä työpaikkoja, taattua talouskasvua, eläkkeitä. Se lisää yhteiskuntaa kohtaan tunnettua epäluottamusta ja johtaa joidenkin mukaan ”pitkittyneeseen nuoruuteen”, kun aikuistuminen ei näytä houkuttelevalta. Se voi selittää myös jälkimaterialismin viehätystä. Mitä järkeä on edes yrittää tavoitella taloudellista menestystä, jos se näyttää täysin mahdottomalta saavuttaa?

Viime kesänä aiheesta roihahti reipas keskustelu, kun vihreiden kansanedustaja Iris Suomela (s. 1993) twiit-tasi, että hänen sukupolvensa on ensimmäinen vanhempiaan köyhempi sukupolvi. Likejä ja jakoja ropisi, mutta pian alkoi kuulua kriittisiä ja vihaisia äänenpainoja. Mihin tämä oikein perustuu?

Seuraavana päivänä *Helsingin Sanomissa* asiantuntijat sanoivat, ettei väite pidä suomalaisessa kontekstissa paikkaansa. Taloustieteen professori Roope Uusitalo sanoi, että suomalaisten tulot ovat Tilastokeskuksen tulonjako-

tilaston mukaan kasvaneet kaikissa ikäryhmissä niin kauan kuin asiaa on Suomessa tilastoitu. Turun yliopiston sosiologian professori Jani Erola puolestaan totesi, että pitkällä aikavälillä huono-osaisuus on Suomessa vähentynyt kaikissa väestöryhmissä.

Suomela twiittasi myöhemmin Suomen Pankin *Euro ja talous* -julkaisun artikkelin, jonka mukaan pitkään jatkunut taantuma uhkaa katkaista sukupolvesta toiseen jatkuksen elintason kasvun Suomessa. Artikkelissa todetaan, että Y-sukupolven tulokehityksen on havaittu useissa länsimaissa pysähtyneen tai jopa taantuneen muihin ikäluokkiin verrattuna. Samasta aihepiiristä kirjoitti maaliskuussa 2016 myös *The Guardian*. Sen selvitys kohdistui kahdeksaan maahan: Yhdysvaltoihin, Kanadaan, Australiaan, Isoon-Britanniaan, Ranskaan, Saksaan, Italiaan ja Espanjaan, mutta ei Suomeen.

Epävarmuuden kokemusta voi selittää se, että yhteiskuntien vaurastuessa vauraus on jakautunut epätasaisesti. Maailman rikkain viisi prosenttia omistaa hieman yli 70 prosenttia maailman varallisuudesta. Viimeisten 20 vuoden aikana osuus ei ole juurikaan muuttunut.

Suomessa ripeän BKT-kasvun myötä sekä tulo- että varallisuuserot kasvoivat 1990-luvun lopussa nopeammin kuin muissa OECD-maissa. Finanssikriisin jälkeen tuloerot eivät ole kuitenkaan enää kasvaneet. Varallisuuserot ovat kasvaneet jonkin verran, mutta sekä tuloerot että varallisuuserot ovat Suomessa edelleen kansainvälisesti vertailun pienet. Köyhien ja syrjäytymisriskissä olevien osuus väestöstä on sekin ollut Suomessa pienenemään päin.

Siitä huolimatta eriarvoistuminen on Suomessa suosittu huolenaihe. Yksi syy tähän saattaa olla se, että ihmiset kokevat tuloerot suuremmiksi kuin ne ovatkaan. Toinen syy saattaa olla kansainvälinen keskustelu tuloerojen kasvusta. Erityisesti Yhdysvalloissa tuloerojen kasvu oli ripeää vuosina 1979–2007.

Eriarvoistumiseen viitataan usein, kun etsitään syitä nuorten pahoinvoinnille. Puhutaan riskiyhteiskunnasta ja kilpailuvaltiosta, jossa vain vahvimmat menestyvät ja heikoimmat putoavat kyydistä. Syyllisiä ovat useimmiten – hieman puhujasta riippuen – uusliberalismi, ahneet suur-yritykset ja tuhokapitalismi.

Tulo- ja varallisuuserojen sijaan voisi olla valaisevampaa kiinnittää huomio Suomessa periytyvään syrjäytymiseen. (Eikä vähiten siksi, että sitä tällaisen koulupudokas-yhteiskuntatieteilijänkin on mahdollista ymmärtää.)

THL:n Kansallinen syntymäkohortti 1987 -tutkimuksessa seurattiin noin 60 000 lasta sikiökaudelta vuoden 2008 loppuun saakka.

Tutkimuksessa havaittiin, että ongelmat ja huono-osaisuus periytyvät sukupolvelta toiselle ja että sekä 1990-luvun lama ja sen aikana tehdyt päätökset vaikuttivat monin tavoin perheiden elämään. Lasten ja perheiden peruspalveluita karsittiin tuolloin voimakkaasti. Niihin kuuluivat esimerkiksi koululaisten terveystarkastukset, neuvolan perhevalmennukset sekä koulujen ja päiväkotien resurssit.

Edelleenkin kunnissa ei ehkäisevää ja hyvinvointia tukevaa työtä ole saatu lamaa edeltävälle tasolle, ja

samalla korjaavien palveluiden käyttö ja kulut nousevat jatkuvasti, vuonna 2012 julkaistussa raportissa todetaan.

Tilannetta selittänee myös laman aiheuttama työttömyys ja sen tuomat ongelmat.

Huolestuttavaa on se, että eriarvoisuutta lisäävät tekijät, kuten köyhyys, työttömyys, sairaudet ja mielenterveyden häiriöt, kasautuvat usein samoille ihmisille. Vielä huolestuttavampaa on se, että tutkimusten mukaan nämä ominaisuudet myös periytyvät. Samalla luokalla olevilla lapsilla voi olla todella erilaiset lähtökohdat elämään riippuen siitä, miten heidän perheensä selvisivät lamasta: menikö työpaikka toiselta, molemmilta vai ei, kuka masentui, kuka ei. Näiden erilaisten lähtökohtien huomiointi on tärkeää ja vaatii tuekseen toisenlaista politiikkaa kuin pelkkää tuloerojen tasaamista verotuksella ja tulonsiirroilla.

Sipilän hallitus on epäilemättä syyllinen Olof Palmén murhaan.

Eriarvoisuutta lisää myös häijyjen oikeistolaisten katala salajuoni: hyvinvointivaltion alasajo, johon sekä tutkijat, poliitikot että kansalaiset toistuvasti viittaavat.

Hyvinvointivaltion pelastamiseksi on perustettu järjestö, Hyvinvointivaltion vaalijat, ja kirjattu useita vetoamuksia adressit.com-sivustolle. Vuoden 2016 vappupuheessaan silloinen oppositiojohtaja, SDP:n puheenjohtaja Antti Rinne syytti Juha Sipilän hallitusta hyvinvointivaltion alasajosta. Vuonna 2017 Helsingin yliopiston tutkimus puolestaan ”paljasti”, että hyvinvointivaltio on jossain kokoomuksen Alexander Stubbin pääministerikauden tietämällä tipahtanut pois hallitusohjelmasta. Tutkimuksen mukaan Sipilän hallituksen ohjelmasta puolestaan puuttui hyvinvointipolitiikka ”sanan pohjoismaisessa merkityksessä”.

Sipilän hallitus on epäilemättä syyllinen Olof Palmen murhaan, kolmanteen Kummisetä-elokuvaan, sen hyvän mustan t-paidan katoamiseen ja suurimpaan osaan muis-takin maailman pahuuksista, mutta hyvinvointivaltiota he eivät onnistuneet tuhoamaan.

2000-luvun hallitukset ovat tehneet joitain hyvinvointivaltion näkökulmasta ongelmallisia päätöksiä, mutta on silti melkoista liioittelua väittää, että kymmeniä miljardeja euroja kotitalouksille tulonsiirtoina maksava hyvinvointivaltio Suomi olisi jotenkin *romahtanut*. Hyvinvointivaltion kokonaismenot lisääntyivät leikkauksista huolimatta myös Sipilän hallituksen aikana.

Mistä käsitys hyvinvointivaltion lohduuttomasta tilasta kumpuaa? Antti Rinne ja muut poliitikot löytävät toki aina tarkoituksiinsa sopivia uhkia ja poliittisista vastustajistaan niihin sopivat syylliset, mutta miksi jotkut minunkin millenniaalittavani vaikuttavat niin vakuuttuneilta hyvinvointivaltion alasajosta?

Veikkaan, että kyse on ainakin osittain tylsästi näkökulmaharhasta. Meidän 90-luvun vaihteessa syntyneiden poliittinen aktivoituminen ajoittuu 2010-luvun taitteeseen, jolloin maata johtivat Kataisen, Stubbin ja Sipilän hallitukset, jotka ovat finanssikriisin jälkimainingeissa tehneet lähihistorian ”kovimpia” päätöksiä. He ovat esimerkiksi leikanneet koulutuksesta ja lasten subjektiivisesta päivähoido-oikeudesta ja laatineet työttömiä ”kyykyttävän” aktiivimallin. Kun muistikuvan rajaa riittävän tiiviiksi, voi hyvinkin päätyä lopputulokseen, jonka mukaan hyvinvointivaltio viruu jo henkitoreissaan.

OSTETAAN: IDENTITEETTI

Lamasta ja leikkauksista huolimatta Y-sukupolvi on kasvanut ennennäkemättömän vaurauden ajassa. Se on näkynyt myös siinä, miten vahvasti Y- ja Z-sukupolvien lapsuutta määrittivät kaupallisen populaarikulttuurin tuotteet.

Kun millenniaalitoimittajat muistelevat lapsuuttaan ja väittävät muistojaan sukupolvikokemuksiksi, ei listoissa ikinä ole yhtään henkistä elämystä tai Spice Girlsä syvällisempää taideteosta. Sen sijaan niissä on Tamagotcheja, Nintendoja, Pokémoneja ja muita kaupallisen addiktiivisuuden mestariteoksia. Näistä etenkin Pokémon oli suorastaan nerokas. Maailmanlaajuisessa leikissä joutui välittömästi ulkokehälle, ellei pystynyt ostamaan jatkuvasti lisää Pokémon-kortteja. Jo alaotsikko määrää, mikä on ainoa tapa leikkiä tätä leikkiä: *Kerää kaikki*. Syntiset Barbiet olivat sentään siitä armollisia, ettei niihin liittynyt vastaavaa kilpavarustelua.

(Omissa inkluusiivisissa prinsessaleikeissäni oli tuliterien barbien lisäksi mukana barbeja, joiden päät tai raajat oli revitty irti ja Mulan, jonka naama oli osittain sulanut epäselvissä olosuhteissa.)

Eikä kaupallisten virikkeiden virta tosiaankaan tyrehtynyt teini-iässä. MTV, Suosikki, Demi, Miss Mix ja muut tarjosivat jatkuvasti uusia ärsykeitä ja ehdokkaita identiteetin rakennuspalikoiksi. Ja mitä muuta nuorisokulttuurit lopulta ovat kuin kuluttamalla luotuja representaatioita omista ihanteista? Minäkin olin mielestäni ”gootti” ja yritin koko yläasteen yhteensovittaa esteettiset tavoitteet taloudellisiin reunaehtoihin. Ei siitä tietenkään mitään tullut, koska äiti ei antanut värjätä hiuksia mustaksi ja oikeat goottivaatteet olivat liian kalliita. Lahtelaiset kirpputorit olivat tosi huonoja, eikä ketjuliikkeiden tarjonta ollut tarpeeksi mustaa eikä röyhelistä.

En usko, että nuorisosta voi koskaan tulla niin jälkimaerialistista kuin vasemmistolaisimmat tutkijat tulkitsevat, koska nuoruudelle olennainen identiteetin rakentaminen on niin tiiviisti sidoksissa kuluttamiseen.

Se näkyy tavallaan myös Nuorisobarometreissä, joiden mukaan *kulutusvalinnoista* on tullut nuorille luonteva poliittisen osallistumisen tapa.

Sosiaalipsykologi Maarit Valtari on jakanut nuoret statusta, keskiluokkaisuutta ja elämyksiä tavoitteleviin kuluttajatyyppeihin. Sosiologi Mikko Piispa puolestaan kirjoittaa, että Y-sukupolven suhde kuluttamiseen on aiempia sukupolvia avoimempi, vaikei tuhlaamista arvostetaan. Kulutuskykyisillä nuorilla kuluttamisen painopiste

taas näyttää siirtyneen kohteisiin, joihin sijoittamalla voi ilmentää sosiaalista ja kulttuurista pääomaa. Se kuulostaa todella tutulta.

Nuoret kaupunkilaiset ovat *Samujin ystäviä*, joilla on sadan euron pipo ja tonnin takki, mutta *hyvin kriittisiä* mielipiteitä uusliberalismista. He kuluttavat elämyksiä, tarinoita ja *aitoutta*, paheksuvat massaturismia ja viiden euron t-paitoja, mutta ostavat mitä tahansa, jos markkinoinnin ammattilainen on keksinyt sille hyvän tarinan. Minullakin on rekillinen vintage-mekkoja ja enemmän juhlaa kuin ikinä jaksan juhlia. Kuluttamalla ilmaista sosiaalista pääomaa. Ne, joilla ei ole taloudellista eikä sosiaalista pääomaa, jäävät osittain ulkopuolelle.

Ehkä nykyisessä jälkimaterialistisuudessa ja tiedostavassa kuluttamisessa on osittain kyse menneiden syntien hyvittämisestä. Kun ostan merten muoviroskasta valmistetut bikinit, se tavallaan neutralisoi kaikki ala-asteella Tiimarista ostetut hajukumit, erikoiskynät ja muut härvelit. Mutta tiedostava kuluttaminenkin on kuluttamista, ja keskiverrolla länsimaisella ihmisellä on enemmän mustia t-paitoja ja bikineitä kuin hän ikinä tarvitsee, oli ne sitten valmistettu kierrätetyistä mikromuoveista tai ei.

Mikko Piispa epäileekin, että osa Y-sukupolven tulevaisuususkon puutteista selittyy sillä, ettei vielä ole löydetty uusia keinoja paremman tulevaisuuden luomiseen, ja vanhat keinot puolestaan perustuvat luonnon hyväksikäyttämiseen. Piispan mukaan osansa voi olla silläkin, ettei Y-sukupolvella ole näköpiirissä sellaista *suurta yhteiskunnallista tehtävää* kuin vaikkapa hyvinvointivaltion raken-

taminen suurille ikäluokille oli. Siinä hän on mielestäni erehtynyt.

Y- ja Z-sukupolvilla on käsissään aivan ensiluokkaisen tärkeä kollektiivinen projekti, jonka eteen jokaisella on rajattomasti tehtävää: ilmastonmuutoksen pysäyttäminen ja yhteiskunnan ekologinen jälleenrakennus. Sen suurempaa jälkimaterialistista projektia on vaikea kuvitella.

**KOULU PITÄÄ
UUDISTAA,
KUULEMMA**

Eräissä illanistujaisissa kuulin teorian: jokainen poliitikko haluaa uudistaa koulun.

Olin tuolloin 27-vuotias media-alan pätkätyöläinen ja n:nnen vuoden opiskelija. Elämä oli siinä vaiheessa, jossa gradu on vielä tekemättä ja kaikki muutenkin monin tavoin sekaisin, mutta *jo elettyyn elämään* pystyy suhtautumaan jonkinlaisella valheellisella nostalgialla. Tuona iltana nostalgisoinnin kohteena oli menneiden ihmissuhdekatastrofien ja perhetaustojen vertailun sijaan koulu.

Tuomitsimme voimakkaasti ”nyky-koulun”, jossa nähdäksemme oli enemmän säkkituoleja kuin kirjoja, ja onko ihmekään, että kaikki lapset ovat nykyään ihan sekaisin, kaikkihan siinä metelissä tulisivat hulluiksi.

Mitä enemmän asiaa mietin ja mitä enemmän join, sitä vakuuttuneemmaksi tulin siitä, että asian täytyy olla täsmälleen niin: jokainen poliitikko haluaa uudistaa koulun.

Kun suomalaisia asetetaan suuruusjärjestykseen, suurin on tietysti Mannerheim, mutta selvästi keskivertoa kookkaampi on kansakoulun ”isä” Uno Cygnaeuskin. Suomalainen peruskoulu puolestaan on suomalaisten mukaan maailmanluokan menestystarina. Nyt koulu ”pitää” uudistaa, ja kukapa ei haluaisi jäädä historiaan uuden maailman parhaan peruskoulun keksijänä? Uljaana kansankynttilänä, joka palautti Suomen Pisa-tilastojen kärkeen!

Yritetty on, mutta tulosta ei tahdo syntyä. Suunta on pikemminkin päinvastainen.

Suomi on tietysti edelleen monella mittarilla maailman kärjessä, mutta 2000-luvulla suomalaisten peruskoululaisten oppimistulokset ovat laskeneet. Eivät vain

matematiikassa ja luonnontieteissä, joista jälkimmäisessä pudotus on tilastollisestikin merkitsevää, vaan myös lukutaidossa.

Erinomaisten lukijoiden määrä on pysynyt ennallaan (14,2 %), mutta heikkojen lukijoiden osuus on lisääntynyt selvästi. Kun vuonna 2009 huonoja lukijoita oli 8,1 prosenttia, koululaisista, vuonna 2018 vastaava luku oli jo 13,5 prosenttia.

Suomessa on siis entistä enemmän nuoria, joiden lukutaito ei riitä opiskeluun ja yhteiskunnassa toimimiseen. Etenkin poikien lukutaito on heikoissa kantimissa. Joka kahdeksas peruskoulun päättävä poika lukee niin huonosti, ettei sillä pärjää jatko-opinnoissa. Perhetaustan ja sukupuolen vaikutus oppimistuloksiin kasvaa.

Lukutaito on pohjimmiltaan varsin saavutettavissa oleva taito: ensin pitää opetella lukemaan ja sen jälkeen ylläpitää ja kehittää taitoa lukemalla mahdollisimman paljon ja monipuolisesti. Se on kuitenkin nykyihmiselle mahdollonta. Tarvitsemme konsultteja ja tutkijoita kertomaan meille, miten keskitytään yhteen asiaan tunti tai edes puoli tuntia kerrallaan. Twitter, Facebook ja foorumit ovat täynnä vihaisia aikuisia, jotka raivostuvat kohdatessaan tekstejä, joita eivät ymmärrä tai edes halua ymmärtää.

Ja nyt lukutaidottomien vanhempien lapset ovat koulussa, jonka poliitikot haluavat muuttaa vastaamaan ”työelämän tarpeita” ja johon konsultit haluavat ”kollektiivista kasvun asennetta”.

Käytännössä se tarkoittaa usein vähemmän seiiniä, isompia ryhmiä ja enemmän meteliä.

Avokonttorikouluista syytetään usein uutta opetus-suunnitelmaa, mutta todellisuudessa niitä ei mainita siinä sanallakaan. Verkkojulkaisu *Long Playn* mukaan avoimia tiloja on usein rakennettu säästösyistä ja toisinaan myös väärinkäsitysten takia. Monitulkintaiset ohjeet on monesti ymmärretty väärin.

Miten kukaan voi selvittää nykykoulusta täysjärkisenä?

Silläkin uhalla että kuulostan alarmistilta tai Jordan Petersonilta – en tiedä kumpi on pahempi – minua huolestuttaa todella paljon, miten kukaan voi selvittää nykykoulusta edes täysjärkisenä saati lukutaitoisena. Nuorilla on edessään todella isoja yhteiskunnallisia kysymyksiä ja ongelmia. Miten he pystyvät ratkaisemaan niitä, jos eivät osaa edes lukea kunnolla? Vai luovuttavatko he vapaaehtoisesti päätäntävällän eliitille – johon pääsemiseksi riittää tulevaisuudessa se, että osaa lukea?

Pelkään, että vaarana on koulun uudistaminen pikemmin silkasta uudistamisen ilosta kuin todellisesta tarpeesta. Epäilen myös, että koulun digitalisoiminen lisää eriarvoisuutta. Jos kaikki eivät opi koulussa enää edes lukemaan kunnolla, suomalaiset alkavat jakautua yhä aiemmin voittajiin ja häviäjiin.

Sitä kehitystä on myös ansiokkaasti edistetty. Jyrki Kataisen, Alexander Stubbin ja Juha Sipilän hallitukset leikkasivat vuosina 2012–2019 noin 2,4 miljardia euroa kuntien peruspalvelujen valtionosuuksista. Siitä lähes 900 miljoonaa euroa osui sivistystoimeen. Se vastaa hieman alle kymmenesosaa esi- ja perusopetuksen järjestämisen vuotuisista kustannuksista. Se on epäilemättä tehokkaimpia tapoja heikentää mahdollisuuksien tasa-arvoa ja varmistaa, että ihmiset saavat mahdollisimman varhain erilaiset edellytykset pärjätä elämässä.

Tai kuten Venla Rossi kirjoittaa *Long Play* -jutussaan:

Esiopetuksen ja peruskoulun rahoista on siis alle kymmenessä vuodessa hävinnyt merkittävä osuus. Samaan aikaan ratkaisuksi esimerkiksi poikien lukutaidon ongelmiin on ehdotettu kaikkea muuta kuin resursseja, muun muassa älypuhelinien käytön kieltämistä.

MITÄ VIKAA ON PAPERISSA JA KYNÄSSÄ?

Väite kuuluu näin: maailma muuttuu, joten koulunkin on muututtava.

Hallituksen kärkihanke haluaa ”päivittää Suomen koulut 2020-luvulle”. Peter Vesterbackan yritys haluaa tehdä kaikesta oppimisesta hauskaa. Sitra tahtoo purkaa koulun ja rakentaa kylän. Helsingin opetusviraston mielestä kuunteleminen ja muistiinpanojen tekeminen eivät opeta työelämässä tarvittavia taitoja.

Minä en ymmärrä, miksi ala- tai edes yläkoulussa *pitäisi* opetella työelämässä tarvittavia taitoja kun niitä yleensä opitaan työpaikoilla, mutta en olekaan konsultti.

Omituista on sekin, että kaikilla muilla elämän osa-alueilla lasten ja nuorten älylaitteiden käyttö herättää suunnatonta huolta, mutta ainoaan paikkaan, jossa niiden käyttö on toistaiseksi ollut rajattua, ne pitää ehdottomasti saada tungettua. Edes lapset itse eivät halua luopua *vanhanaisista* paperisista kirjoista. Tabletilla on vaikeampi keskittyä. Princetonin yliopistossa tehdyssä tutkimuksessa huomattiin, että käsin muistiinpanoja tehneet opiskelijat sisäistivät opettelemansa paremmin kuin tietokoneille kirjoittaneet, mikä tuskin yllättää ketään. Kynässä ja paperissa on se hyvä puoli, etteivät WhatsApp ja Snapchat toimi niissä.

Vaikuttaakin vahvasti siltä, että muutos on joillekin itseisarvo.

Monia poliitikkojen ja konsulttien uudistusvimma hirtittää. Tuttu opettaja luonnehti tilannetta näin: uudistuksia on viime vuosina tehty niin paljon, ettei kenellekään ole ehtinyt syntyä selkeää käsitystä siitä, miten edelliset uudistukset ovat kouluun vaikuttaneet, kun on jo ryhdytty toimeenpanemaan seuraavia.

Päänvaivaa on esimerkiksi aiheuttanut komealta kalskahtava inkluusio-periaate, jonka mukaisesti ”erityistä tukea vaativat” oppijat (eli entiset tarkkailuluokkalaiset eli tarkkikset, joita ei tietystikään sanota enää tarkkiksi, koska se on leimaavaa) ovat nykyään samalla luokalla muiden kanssa. Ajatus on mukava, mutta käytännössä jär-

jestely aiheuttaa ongelmia. Erityistä tukea ei aina ole tarpeeksi tarjolla, joten opettaja joutuu laiminlyömään muut oppilaat tukieissaan erityistä tukea tarvitsevan oppimista.

Minun on vaikea ymmärtää uudistustarvetta siksin, että jos Suomen on nimenomaan vienyt maailman huipulle perinteinen ja tylsä kynä, paperi ja opettaja -malli, eikö sitä kannattaisi pikemminkin vaalia ja kehittää sen ydintä muuttamatta sen sijaan, että räjäyttää kaiken tai vaan tuuliin?

Vaikka maailma ja ”työelämän tarpeet” ovat muuttuneet, ei ihminen muutu yhtä nopeasti. Oppiminen on pohjimmiltaan ihan yhtä vanhanaikainen ja tylsä prosessi kuin ennenkin.

RIISTETÄÄNKÖ OPISKELIJOITA?

Jos ala- ja yläkoulua on viime vuosina myllätty ahkerasti, piisaa turbulenssia korkeakoulukentälläkin. Sisällöllisiin seikkoihin, kuten kursseihin ja opetukseen, poliitikot eivät suoraan pysty sekaantumaan, mutta rahoituksen leikkaaminen ja muu rakenteellisen tason touhuaminen vaikuttaa niihinkin.

Juha Sipilän hallituksen syntilistan kärkisijoille kuuluvat noin 690 miljoonan euron suuruiset koulutusleikkaukset. Talouselämän selvityksen mukaan leikkaukset veivät yliopistojen valtionrahoituksesta vain kolme prosenttia, mutta silläkin saatiin paljon aikaan. Pelkästään Helsingin yliopistossa leikkaukset johtivat tammikuussa 2016 lähes tuhannen henkilön vähentämiseen irtisanomi-

silla ja muilla järjestelyillä. Opiskelijoiden mukaan vähennykset alkoivat näkyä opetuksen laadussa jo seuraavana syksynä.

Tehostaminen on usein kaksiteräinen miekka. Tylsien hallintovirkailijoiden irtisanominen ei välttämättä lopeta heidän tylsiä töitään vaan siirtää ne muille – opettajille ja tutkijoille. Se on omiaan heikentämään koulutuksen laatua ja hidastamaan suomalaisten nuorten nousua työntajien himoitsemiksi huippuosaajiksi.

Koulutusleikkaukset kohdistuivat myös opiskelijoihin.

Ennen vuoden 2015 eduskuntavaaleja opiskelijaliike käynnisti Koulutuslupaus-kampanjan, jonka osana muun muassa Juha Sipilä ja Alexander Stubb poseerasivat sosiaalisen median kuvissa käsissään kyltit, joissa luki *Koulutuksesta ei leikata*. Ennen vaaleja kaikki puolueet demareita lukuun ottamatta (”SDP:n tavoitteena on saada julkinen talous tasapainoon tulevalle vaalikaudella siten, ettei koulutuksesta tarvitsisi enää säästää”) olivat linjanneet kampanjan kyselyssä, että koulutuksen määrärahojen tulee pysyä tulevalle hallituskaudella vähintään nykyisellä tasolla.

”Kyllä. Tällä vaalikaudella koulutuksesta on leikattu liikaa”, kuului esimerkiksi keskustan vastaus.

Toisin kävi.

Niinpä viime kevään hallitusneuvottelujen aikaan opiskelijaliike kokoontui Säätytalolle päivystämään ja osoittamaan mieltään, ettei vastaava enää toistuisi. Pääagitaattoreita olivat Suomen ylioppilaskuntien liitto SYL ja ammatikorkeakouluopiskelijoita edustava SAMOK.

Nykyajalle tyypillisesti mielenosoitus oli kiltti ja kohtelias. Musiikkia (Cher) soitettiin kohtuullisella voimakkuudella, ohikulkeville poliitikoille tarjottiin mehua. Mielenosoittajilla oli jopa työvuorot ja todella hyviä karkkeja, joita söin niin paljon, että voin hieman pahoin.

Opiskelijaliike vaati – kohteliaasti! – tasokorotusta opintotukeen, maksutonta ja saavutettavaa koulutusta ja koulutusleikkausten perumista. Ei niitä tietenkään peruttu, mutta opintoraha sidottiin indeksiin, korkeakoulujen perusrahoitusta lisättiin (vuosittain 20 miljoonaa ammatikorkeakouluille ja 40 miljoonaa euroa yliopistoille) ja korkeakoulujen indeksikorotukset päätettiin toteuttaa täysimääräisenä koko hallituskauden ajan.

Väitän, että Kataisen, Stubbin ja Sipilän hallitukset ovat suurin ja oikeastaan ainoa syy sille, että Y- ja Z-sukupuolissa vaikuttaa kytevän epäluottamus kotimaista koulutuspolitiikkaa kohtaan. Sitä aiempia koulutuspoliittisia touhuja ainakaan kovin moni 90-luvulla syntynyt tuskin edes muistaa.

Usein myös unohdetaan, että vuonna 2017 opiskelijoiden asemaa parannettiin siirtämällä heidät yleisen asumistuen piiriin. Sitäkin aiemmin toisen asteen opiskelijoiden asemaa parannettiin, kun vanhempien tulojen merkitys opintotuen suuruuteen väheni.

Sipilä ja hänen opetusministerinsä Sanni Grahn-Laa-sonen ovatkin ehkä joutuneet jopa suhteettoman paljon opiskelijoita 2000-luvulla kohdanneen sorrn symboliksi. Tarkalleen ottaenhan sorto alkoi jo Jyrki Kataisen hallituskaudella, kun opintotuen ensimmäisaikaa rajattiin

ja opintotuen saamiselle asetettiin vähimmäisrajat. Mutta Sipilän kaudella päätettiin ”vahvistaa opintotuen lainapainotteisuutta” eli leikata opintoraha 337 eurosta 250 euroon kuukaudessa. Tampereella sillä saa hyvällä tuurilla huoneen hippikommuunista, muttei paljon muuta.

Opintorahan leikkaamista lukuun ottamatta uudistukset eivät sinänsä ole huonoja tai kovin typeriäkään.

Viisi opintopistettä kuukaudessa ja 20 pistettä vuodessa ei ole kohtuuton vaatimus. Riittävän kunnianhimon mutta tuottelias ihminen lohkaisee viisi opintopistettä esimerkiksi sinne päin hoidetulla kirjatentillä tai parissa illassa kirjoitetulla esseellä. Samoin erittäin järkevää on se, että tutkinnon suorittamiselle on enimmäisaika. Kukaan ei hyödy siitä, että esimerkiksi Mikko Alatalolla vierähti 42 vuotta yhteiskuntatieteiden kandidaatin tutkinnon kokonaisuuteen.

Jos opintolainan ottaminen oli aiemmin vapaaehtoinen varokeino, nyt se on opiskelijan keskeisin sosiaaliturvan muoto. Se on ongelma. Lainan ehdot ovat kohtuulliset ja korko matala, mutta kysymys on periaatteellisesti tärkeä. Opiskelijaliike kysyy – tottakai etujärjestön poleemisuuksella – onko oikein pakottaa yksi ikäryhmä elämään velaksi.

Opiskelijaliikkeen kiihtymys on ymmärrettävää.

Nuorisobarometreistä välittyy viesti, jonka mukaan nuorten usko koulutukseen työn takaajana on vähentynyt. Työllistyttyään lääkäri, ekonomi tai jopa toimittaja maksaa valmistumisen jälkeen parinkymmenen tonnin lainan sukkelasti pois, mutta kaikilla ei ole valmistumisen

jälkeen tiedossa hyväpalkkaisia töitä tai töitä ylipäätään. Uskoakseni nämä kuuluvat niihin *paineisiin* ja *vaatimuksiin*, joista opiskelijaliike on huolissaan.

HUMAN POTENTIAL UNLIMITED

Suomen johtava muutosjargon-yliopisto on epäilemättä vuoden 2019 alussa toimintansa aloittanut uusi Tampereen yliopisto.

Tampereen yliopiston, Tampereen teknillisen yliopiston ja Tampereen ammattikorkeakoulun yhdistyttyä toimintansa aloittanut yliopisto mainostaa itseään sloganilla *Human potential unlimited* ja on pyristellyt kovaa vauhtia pois punaisen yliopiston leimasta. Siinä se on totisesti onnistunut, sillä yliopiston toiminta on jatkuvasti kuulostanut enemmän konsulttien maailmaa kuvaavalta satiirilta kuin oikealta yliopistolta.

Kun uusi kansainvälinen huippuyliopisto oli toiminut sata päivää, rehtori Mari Walls kutsui tutkijoita työpajoihin, joissa pureuduttiin ”wau-kokemuksen luomiseen”. Siellä tutkijat jaettiin ”kipinäryhmiin”, kotkiin, leopardeihin ja karhuihin, joiden tarkoitus oli miettiä, mikä voisi olla ”Opiskelijan Wau! Opettajan Wau! Tutkijan Wau! Esi miehen Wau! Yhteistyökumppanin Wau!”. Wau-tulokset koottiin teokseen *Pelikirja v.1.0 toimintakulttuurin kehittämiseen*.

Mitä tähän nyt sanoisi. Wau?

Nyt kun en enää ole Aviisin päätoimittaja ja ainoa kytkökseni Tampereen yliopistoon on keskeneräinen gradu –

ja tämän pamfletin alulle sysännyt Tampereen yliopiston työelämäprofessori – voin vihdoinkin kysyä sen, mitä olen jo monta vuotta miettinyt:

Mikä teitä tamperelaisia vaivaa?

Huomasitteko, että maailmassa on vielä yksi paikka, yliopistot, jotka eivät ole muuttuneet aivan täysin typeriksi, ja päätitte korjata puutteen? Vai ottiko joku kotoa lähtiessä väärän kansion ja toi yliopistolle johtamisoppaan, joka oli tarkoitettu päiväkotilapsille? Vai onko tämä sittenkin jokin ovela performanssi, jonka tarkoitus on selvittää, onko yliopiston henkilökunnalla vielä pulssi?

Kuunnelkaa nyt tätä hölinää!

Yksi kuulemani selitys – jota en missään tapauksessa suostu uskomaan, koska keksimäni salaliittoteoriat ovat niin paljon parempia – on se, että vallalla olevan käsityksen mukaan korkeakoulujen tulee palvella työelämän tarpeita ja tarjota opiskelijoille sellaisia tietoja ja taitoja, joista on mahdollisimman paljon hyötyä *työnantajille*.

Sitä ilmeisesti edistetään parhaalla mahdollisella tavalla ulkoistamalla ajattelu Rdigo-konsulttiyritykselle, joka on ”strategia boutique” ja jonka verkkosivujen ehkä ainoa jotain tarkoittava lause on: ”Markuksella on oopperalaulaja vaimo, kolme lasta sekä pitkä tausta kuoronjohtajana”, ja sekin kirjoitettu väärin.

Kuunnelkaa nyt tätä hölinää!

”Fasilitoimme käyttäen digiä ja senioriteettiämme.”

”Paljastamme Sinulle, että uusi voittava strategia voidaan luoda alle puolessa ajassa, yhdessä porukinesi kanssa löytämällä juuri oikean fokuksen kasvulle.”

”Salainen aseemme on digifasilitointi.”

”iPager prosessin suurin hyöty on se, että meillä on järjestelmällinen lista, yhdessä sovittu lista, to-do fokus-asioita.”

Nämä yksin riittäisivät syöksemään keskiverron yhteiskuntatieteilijän vaikeaan masennukseen ja itsetuhoisuuteen, mutta opiskelijajärjestöjen mukaan opiskelijoiden uupumusta ja ahdistumista lisäävät myös toimeentulosta koitua stressi sekä työelämän ja opiskeluelämän yhteensovittamisen vaikeudet. Näiden leikkauspisteestä löytyy henkilökohtainen suosikkini, *opintotuen tulorajat*.

Ajatus on tietysti pohjimmiltaan järkevää, eihän työssäkäyvä ihminen opintotukea tarvitse. Järjestelmä on kuitenkin kummallinen ja altis virheille eikä helpota opintojen ja töiden yhteensovittamista vaan vaikeuttaa sitä.

Jokainen opintojen aikana työskennellyt tietää, että työelämään pääsee parhaiten kiinni menemällä työelämään jo opintojen aikana eikä odottamalla Tampereen huippuyliopiston luentosalissa, että lopulta pokahtaisi opintoputken päästä ulos työmarkkinoiden kaipaamana kansainvälisenä huippuammattilaisena.

Valmistumisen jälkeen töitä saa todennäköisemmin se, jolla on jo työkokemusta kuin se, joka on hankkinut työelämän ”vaatimia” taitoja vain luentosaleissa ja work-

shopeissa. Rekrytoijat puolestaan tietävät, etteivät työmarkkinat aina käyttäydy niin kuin käteväntä olisi. Siksi kaikki osapuolet hyötyisivät siitä, että töiden ja opintojen yhdistäminen olisi mahdollisimman sujuvaa ja siitä rangaistaisiin mahdollisimman vähän.

Opintotuen vuosituloraja lasketaan siten, että tuloja voi olla 696 euroa jokaista tukikuukautta kohti ja 2 078 euroa jokaista tuetonta kuukautta kohti. Jos tukia nostaa kaikkina paitsi kesäkuukausina – jolloin oletettavasti on töissä – saa tienata 12 498 euroa vuodessa. Se on 525 euroa enemmän kuin aiemmin ja kuulostaa melko paljolta, mutta tulee täyteen yllättävän nopeasti. Etenkin jos kesätyöt poikivat töitä pitkin vuotta, mikä tavallaan on kesätöiden tarkoitus.

Vastuu tulojen seuraamisesta on opiskelijalla, ja ellei tajua palauttaa tai perua tukia ajoissa, Kela perii rahat takaisin 7,5 prosentin korolla. Vuoteen 2015 asti korko oli 15 prosenttia eli käytännössä Kela teki voittoa opiskelijoiden typeryydellä. Perintäkirje tulee yleensä helmikuun puolivälin tietämällä, minkä takia sitä tuttavapiirissäni nimitetään Kelan ystävänpäiväyllätykseksi. Moni joutuu sen maksamiseksi ottamaan lisää opintolainaa.

(Tai sitten voi tehdä niin kuin itse tein eli maksaa koko potin kerralla pois ja mennä peiton alle huutamaan.)

Perintäkirjeen saa vuosittain lähes 40 000 opiskelijaa. Määrä vastaa suurin piirtein koko Helsingin yliopiston opiskelija- ja henkilökuntaa. En tiedä teistä laskutaitoisista, mutta minusta se kuulostaa isolta numerolta. Tulojen seuraaminen ei ole ylivoimaisen vaikeaa, mutta jos

joka vuosi kymmenet tuhannet ihmiset eivät osaa käyttää sitä, eikö se kerro uudistustarpeesta?

Samalla voisi korjata järjestelmässä olevat valuviat, joista erikoisin on se, että ennen opintojen aloitusta ja valmistumisen jälkeen Kelan päätösehdotus on lähes automaattisesti väärin, koska Kela ”ei tiedä”, onko opiskelija tienannut rahansa tukikuukausina vai ei.

Opiskelijan wau jos mikä.

LOPPUU SE HAAHUILU

Sukupolviluonnehdintoja tekevät ovat harvoista asioista yhtä mieltä.

Varsin laajasti on kuitenkin hyväksytty ajatus siitä, että jos jokin Y- ja Z-sukupolvia määrittää, niin yksilöllistyminen. Se on seurausta pitkään jatkuneesta taloudellisesta vaurastumisesta ja siitä, että jossain 1950-luvun paikkeilla lapsia alettiin kohdella yksilöinä ja arvostaa ihmisinä.

Yksilöllistyminen ei kuitenkaan tarkoita vain entistä laajempia mahdollisuuksia yksilölliseen itseilmaisuun, vaan myös entistä suurempaa vastuuta omasta pärjäämisestä. Opintotuen tulorajojen kanssa peuhaaminen on tästä mainio esimerkki, samoin lainapainotteisuudesta käyty keskustelu.

Yksilöllistymisen vetovoimaa lisää se, että kuulemme paljon harvemmin tarinoita kaltaisistani peiton alla parkuvista luusereista kuin sankariopiskelijoista, jotka lannistumisen sijaan pistävät opintolainansa ”poikimaan” ja ostavat tuotoillaan sijoitusasunnon.

Koviten ja kummallisimmalla tavalla yksilöllistymiskehitys on iskenyt lukioon.

Vielä vuosikymmen sitten lukion tarkoituksena pidettiin yleissivityksen tarjoamisen lisäksi mietintäajan tarjoamista. Puolet lukion ”pointista” – strategia boutiqueen kieltä käyttäkseni – oli se, että sinne sai mennä kolmeksi vuodeksi miettimään, mitä aikoo elämällään tehdä. Jos suunta ei sinä aikana hahmottunut, kannustettiin pitämään välivuosi tai opiskelemaan jotain. Jos se ei osunut kohdalleen, oli mahdollista hakea opiskelemaan jotain muuta. ”Kyllä oma juttu lopulta löytyy”, lohdutettiin.

Haahuilusta päätettiin tehdä loppu, kun keksittiin, että opiskelijat täytyy saada nopeammin työelämään. Sen seurauksena päätettiin vauhdittaa yliopistosta poistumista ja nopeuttaa sinne siirtymistä.

Korkeakoulujen sisäänotossa alettiin painottaa ylioppilaskirjoitusten tuloksia pääsykokeiden sijaan. Ihmisen ei siis enää kannata opiskella lukiossa mahdollisimman yleissivistävästi vaan kohdennetusti niitä aineita, joista hän saa korkeakouluun hakiessa eniten pisteitä. Parasta olisi tietää heti lukion alussa, mitä aikoo kolmen vuoden päästä kirjoittaa, ja maksimoida yo-menestyksensä valmennuskurssilla.

Se voi nopeuttaa elämässä etenemistä niille, jotka ovat lapsesta asti tienneet haluavansa lääkäreiksi tai estetiikan tohtoreiksi, mutta kuinka paljon heitä lopulta on?

Lukiota moitittiin jo kymmenen vuotta sitten liiallisesta ylioppilaskirjoituksilla pelottelemisesta, mutta jossain vaiheessa se ei enää huolestuttanut ketään. Ehkä ajateltiin, että uudistuksen tuomat hyödyt ovat tärkeämpiä kuin sen

aiheuttama ahdistus. Samalla kuitenkin unohtui, etteivät ihmiset useinkaan muutu niin nopeasti kuin politiikan kannalta kätevää olisi.

Kun lukiota muutetaan, yritetään muuttaa sitä, millaisia ihmiset pohjimmiltaan ovat.

Eivät 16-vuotiaat lukion ekaluokkalaiset muutu henkisesti 36-vuotiaiksi, vaikka se olisi Suomen talouden kannalta kuinka kätevää. Keskimäärin ihmiset ovat siinä iässä aivan pihalla ja tekevät jatkuvasti oman etunsa vastaisia päätöksiä.

Ihmiset eivät muutu poliitikoiden toivomalla nopeudella.

Minä esimerkiksi ajattelin, että koska minulla on hyvä todistus ja olen selvästikin valtavan älykäs, minun kannattaa hakea lukiossa tavallisen linjan sijaan luonnontieteitä painottavalle linjalle, koska sinne fiksut ihmiset menevät. Olin jotenkin unohtanut, etten ole lainkaan kiinnostunut kemiasta tai fysiikasta enkä oikeastaan ole matemaattisesti lahjakas. Ensimmäisestä pitkän matematiikan kurssista sain kutosen, toisesta nelosen. Hiivin häpeissäni kansliin ja pyysin siirtoa tavalliselle linjalle.

Lukion perustehtävän muuttaminen työelämätaitojen valmennuskurssiksi merkitsee väistämättä suorituspainneiden

LAISKANPULSKEAT SYÖTTÖPORSAAAT

Heinäkuussa 2019 SYL esitti kysymyksen.

Miksei opiskelijoilla ole oikeutta lepoon ja lomaan?

”Näin heinäkuussa, muun Suomen lomaillessa, merkittävä osa korkeakouluopiskelijoista elättää itsensä kesätöillä”, SYL aloitti kannanottonsa. Liitto ilmaisi huolensa siitä, etteivät opiskelijat ehdi vuoden aikana levätä tai palautua, koska kesäisin on tehtävä töitä. Lisäksi se kritisoi hankalaksi koettua tukipolitiikkaa ja mainitsi, että joka kolmas opiskelija kärsii mielenterveyden ongelmista. ”Olisi jo korkea aika muistaa, että opiskelijat ovat ihmisiä siinä missä muutkin”, liitto muistutti ja huomautti, että perustulo ratkaisisi ”tämänkin dilemman”.

Siitä seurasi pitkä ja polveileva keskustelu, josta tuli ”kohu”, kun *Helsingin Sanomien* Lontoon-kirjeenvaihtaja Annamari Sipilä kommentoi kirjoitusta satiiriseen sävyyn kolumnissaan. *Kauppalehden* päätoimittaja Arno Ahosniemi jakoi tekstin Twitterissä saatteella, jonka moni tulkitsi niin, että Ahosniemi haukkui opiskelijoita laiskanpulskeiksi syöttöporsaisiksi. Opiskelijat tyrmistyivät ja alkoivat haukkua Sipilää ja Ahosniemeä ja kaikkia muitakin, jotka eivät suhtautuneet heidän kärsimyksiinsä riittävällä vakavuudella. Sosiaalisessa mediassa puhkesi sukupolvien välinen kulttuurisota, joka päättyi tietenkin varsin kauas kannanoton alkuperäisistä kysymyksistä.

Harhautuminen tosin oli sikäli ymmärrettävää, että SYL:n kannanotto ei ollut mikään viestinnän mestariteos vaan melko sekavasti muotoiltu yhdistelmä eri tekstityyppejä, josta liiton vaatimuksia ja ratkaisuehdotuksia sai hakemalla hakea eikä silti löytänyt. Moni tulkitsi, että opiskelijaliike ehdottaa joko perustuloa tai palkallista kesälomaa, mutta siitä ei SYL:n mukaan ollut kyse. Arvoitukseksi jäi, mistä sitten.

kasvamista ja yleissivistävän tehtävän romuttamista. Sopii siis toivoa, että toisen asteen opiskelijat saavat vastaavasti enemmän tukea ja apuakin. Sillä kuten olemme viime vuosina kuulleet, korkeakoulussa se lysti vasta alkaakin.

PORSAAT MASENTUVAT JA UUPUVAT

Kuten todettua, yhteiskunnan yleinen yksilöllistymiskehitys on seurausta pitkään jatkuneesta talouskasvusta. Sen hienoin puoli on vapaus.

Monille meistä yhteiskunnan vaurastuminen on tarjonnut mahdollisuuksia kehittää itseään ja etsiä ”omaa juttua” vailla suuria huolia toimeentulosta. Järjestelmään on myös ollut kirjattuna jonkinlainen lupaus: jos nyt opiskelen, teen töitä ja otan vastuuta, se palkitaan myöhemmin vaurautena, vapautena tai molempina.

Nykyisessä opiskelumailmassa näyttää ja kuulostaa siltä, että opiskelijoille tarjotaan vastuuta ilman vapautta. Vastuu näyttää myös jatkuvasti kasvavan, kun entistä nuorempana joutuu tekemään entistä isompia päätöksiä – jopa loppuelämän mittaisia. Epäilen, että se on yksi niistä tekijöistä, jotka aiheuttavat nuorille epämääräistä ja jäsenytymätöntä ahdistusta.

Opiskelijoiden jaksamista ja uupumista koskeva keskustelu on tärkeä, mutta hankala.

Ensimmäinen ongelma on se, ettei ole täysin selvää, kuinka iso osa opiskelijoista kärsii mielenterveyden ongelmista. SYL:n mukaan joka kolmas. Se ei kuitenkaan tarkoita, että kolmasosa kaikista suomalaisopiskelijoista

kärsisi keskivaikeasta masennuksesta, kaksisuuntaisesta mielialahäiriöstä tai ahdistuneisuushäiriöstä. Ihminen ei myöskään automaattisesti *kärsi* mielenterveyden ongelmista, vaikka hänellä sellaisia olisi.

SYL:n lukema perustuu käsittääkseni Ylioppilaiden terveydenhuoltosäätiön YTHS:n julkaisemaan korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimukseen. Siinä todetaan, että 30 prosentilla opiskelijoista oli ”psykykkisiä vaikeuksia”, joista yleisimpiä olivat jatkuvan yllärasituksen kokeminen sekä itsensä kokeminen onnettomaksi ja masentuneeksi. Toisessa kysymyssarjassa kolmannes opiskelijoista ylitti kliinisesti merkittävän oireilun rajan ja mielenterveysseulassa kolmasosa koki runsaasti stressiä. Psykykkisten ongelmien todettiin 2000-luvulla yleistyneen etenkin miehillä.

Kolmannes opiskelijoista kokee siis *jotain*, muttei aivan yksiselitteisesti eikä yhtenäisesti.

Lisäksi on tulkinnanvaraista, mikä osa opiskelijoiden uupumisesta selittyy opintojen ja työelämän vaatimuksilla ja mikä sillä, että opiskelut sijoittuvat usein sellaiseen elämänvaiheeseen, jossa on tyypillisesti monenlaisia murroksia ja kriisejä, suurimpana aikuistuminen. Sitä dilemmaa tuskin perustulokaan ratkaisee. Ja kun mielenterveysongelmien stigma on haalistunut (hyvä asia), myös opiskelijat puhuvat mielenterveysongelmistaan avoimemmin. Myös se vahvistaa vaikutelmaa opintojen uuvuttavuudesta.

Yleistäminen on vaikeaa myös siksi, että eri alojen opiskeleminen on erilaista. Joillakin aloilla opiskelijalla on paljon mahdollisuuksia järjestää opintonsa ja aikataulunsa haluamallaan tavalla. Toiset tutkinnot on suoritettava tie-

tyssä järjestyksessä tietyllä aikataululla tai joutuu pulaan. Ei minusta journalistiikan opiskeleminen Tampereen yliopistossa ollut lainkaan uuvuttavaa, paitsi silloin kun olin haalinut liikaa hommia tai liian kovan krapulan. Useimmista kursseista sai varsin kohtuullisella panostuksella kolmosia. Jos jokin kurssi oli mielestäni typerä tai tarpeeton, panostin siihen vielä vähemmän. Kukaan ei koskaan kysynyt kurssiarvosanoistani, enkä muista niitä itsekään.

Se oli järisyttävä kokemus, koska yliopistoon asti otin koulun todella vakavasti ja petyin, jos sain kokeesta tai kurssista ysin. Yliopistossa *ketään ei kiinnostanut*, ja se oli valtavan vapauttavaa. Jos en oppinut, omapahan oli ongelmani.

Historian peruskurssin vastuuopettaja antoi lopputehäväksi kirjoittaa tenttivastaukseen perusteluineen kolme myönteistä ja kolme kielteistä asiaa maailman historiasta. ”Jos te kehtaatte sen palauttaa, minä kehtaan sen hyväksyä”, kuului ohjeistus.

Minusta siinä tiivistyi täydellisesti, millaista yliopistossa parhaimmillaan on. Ei siellä ole mikään pakko olla, jos ei kiinnosta. Siellä ollaan omasta halusta, itseä varten. Ei tenttejä kirjoiteta siksi, että tekisi vaikutuksen opettajaan vaan siksi, että tietäisi ja tajuaisi jostain jotain.

Siksi minusta kuulostaa oudolta, että opiskelijoiden jakamista koskevassa keskustelussa viitataan niin usein opiskelemisen koviin *vaatimuksiin*. Minulle ei ole vielä seitsemän vuoden aikana täysin selvinnyt, kuka näitä koventuneita vaatimuksia esittää – minulta ja monilta muiltakaan kun ei opintojen aikana vaadittu lähestulkoon mitään. Jol-

lain muulla alalla toki varmasti vaaditaan, mutta siitä kuulen varmasti lisää jossain pitkässä passiivisaggressiivisessa Twitter-ketjussa.

Silläkin uhalla väitän, että opintojen kuormittavuuteen voi useimmiten eniten vaikuttaa opiskelija itse. Totakai opiskeleminen on rankkaa, jos yrittää saada jokaisesta kurssista vitosen ja haalii kalenteriin enemmän kursseja kuin ehtii tehdä. Kukaan ei kuitenkaan *pakota* ketään vääntämään esseitä yötä myöten tai suhtautumaan opintopäiväkirjoihin kuin väitöskirjaan. Arvosanoja tärkeämpää on se, mitä oikeasti osaa.

Ja se, mikä yliopistossa ennen wau-kokemuksia ja kipinöitä oli kaikista olennaisinta: että ylipäätään *haluaa* tietää ja ymmärtää.

KAMPUKSIEN KULTTUURISODAT

Syyskuussa 2015 kohahti.

Kolme Helsingin yliopiston ainejärjestöä piti fuksiaiset. Niiden teemaksi valittiin ajankohtainen ja kuuma yhteiskunnallinen kysymys: pakolaiset. Kansainvälisesti pakolaisia oli eniten sitten toisen maailmansodan ja Suomeenkin heitä saapui yli 30 000. Uutisissa näkyi kiikkeriä lauttoja, uppoavia veneitä, rantaan huuhtoutuneita ruumiita.

Facebook-tapahtuman kuvauksessa aiheella vitsailtiin ja pelleiltiin. Se oli tietysti mautonta, kuten monet muutkin asiat, joita korkeakouluopiskelijoilla on tapana tehdä. Nämä opiskelijabileet olivat kuitenkin tietynlainen käännekohta. Niistä tehtiin julkiset. Niin *Iltalehti* kuin *Helsingin*

gin *Sanomatkin* uutisoivat ”raivoa herättäneistä” pakolaisfuksiaisista, ja onnettomat bilevastaavat joutuivat selittelemään ja pyytelemään anteeksi Suomen kansalta. Lopulta tapahtuma poistettiin Facebookista ja pakolaisfuksiaisten sijaan järjestettiin lehtitietojen mukaan ihan tavallinen rastisuunnistus.

Sen jälkeen jokin muuttui.

Pari vuotta myöhemmin Aviisiin alkoi tulla juttuvinkkejä seksistisistä tai rasistisista ainejärjestölehdistä. Jodelissa¹ mietittiin, onko ”ikinä ok” sanoa sitsilaulussa n-sanaa. Somessa paheksuttiin vuoroin opiskelijoita ja vuoroin heidän paheksujiaan.

Opiskelijapiireissä on tietysti aina ollut niitä, jotka ovat miettineet, onko jokin loukkaavaa vai ei, mutta pakolaisfuksiaiset pistivät sensitiivisyyspohdintoihin vauhtia. Eikä varmastikaan vähiten siksi, että moni ainejärjestö-, kiltta- ja ylioppilaskunta-aktiivi tunsu kylmän hien valuvan mieltiesään, miltä oma tapahtuma näyttäisi *Iltalehden* etusivulla.

Sensitiivisyydessä on pohjimmiltaan kyse toisten huomioonottamisesta ja arvostamisesta. On hienoa, että opiskelijapiireissäkin on havahduttu huomaamaan, etteivät rasistiset ja seksistiset vitsit ole välttämättä kaikkien mielestä aivan kauhean hauskoja. Jos jäsenet toivovat muutosta, toiveita on syytä kuunnella. Minusta on kuitenkin

1 Vanhuksille tiedoksi: Jodel on nuorison suosima, erityisesti korkeakouluopiskelijoille suunnattu sosiaalisen median sovellus. Siellä keskustellaan anonyymisti ja paikallisesti. Käyttäjät voivat antaa toistensa kommentteille ”upvoten” eli plussaa tai ”downvoten” eli miinusta. Kun luku putoaa -5:een, kommentti lakkaa näkyvästä.

kummallista, että moni näyttää muokanneen käytäntöjään *ulkopuolelta* tulevan kuvitellun paineen takia. Se on ymmärrettävää, muttei kestävää.

Sosiaalisen median käyttäjien raivo saattaa kohdistua todella yllättäviin kohteisiin, ja joukkolynkkaus voi alkaa aivan mitättömän pienestä asiasta. Minusta on todella ahdistava ajatus, että kaikkea toimintaa pitäisi tarkastella sen perusteella, voiko joku twiittaaja nostaa siitä mekkalan. Eihän sellaista asiaa olekaan, mistä ei voisi.

Yhdysvalloissa yliopistojen moraalitaisteluille on annettu nimikin: *campus wars*.

Konflikteihin kutsutaan lisää osallistujia.

Bradley Campbell ja Jason Manning käsittelevät kirjassaan *Rise of the Victimhood Culture* yliopistojen erikoisia moraalikonflikteja, niiden taustoja ja *call out* -kulttuuria, jolle ei valitettavasti ole vielä kunnollista suomennosta. Sen ero tavalliseen kritiikkiin on se, että *call out* -kulttuuri käyttää hyväkseen julkisuuden tuomaa painetta ja pelotetta.

Toimintalogiikaltaan se muistuttaa maalittamista, mutta sitä sanaa ei saa käyttää, koska maalittamista harjoittavat vain pahat ihmiset eli persut ja natsit. *Callouttaajat* ovat

hyvien puolella. Samoin *victimhood culture* eli uhriutumiskulttuuri tarvitsee aina kolmannen osapuolen, johon usein vedotaan sosiaalisen median tai julkisuuden kautta. Konflikteja ei hoideta vain osapuolten kesken, vaan niihin kutsutaan ja suorastaan vaaditaan lisää osallistujia. (*Hei @hsfi! Miten meni noin niinku omasta mielestä?* ja muut Twitterin raivostuttavat fraasit.)

Esimerkiksi vuonna 2015 Missourin yliopiston opiskeleja vaati rehtorin erottamista, koska tämä ei hänen mielestään ollut riittävän voimakkaasti tuominnut kampuksella ilmennyttä rasismia. Vaatimustaan hän tehosti menemällä nälkälakkoon. Rehtori erosi. Aktivistiopiskelijat ovat myös protesteillaan estäneet ei-toivottujen henkilöiden (usein konservatiivien) pääsyn kampuksille ja puhetilaisuuksiin, joihin nämä on kutsuttu.

Suomessakin tästä on saatu esimakua. Marraskuussa 2018 Åbo Akademi kielsi järjestämästä tiloissaan seminaaria *Jämställdhet ur mansperspektiv – en provocerande självklarhet (Tasa-arvo miesnäkökulmasta – provosoiva itsestäänselvyys)*, koska osa henkilökunnasta oli pitänyt ohjelmaa ja vieraita loukkaavina. Erityisesti ongelma oli puhujaksi kutsuttu Alexander Bard, joka on esittänyt julkisuudessa *kyseenalaisia näkemyksiä*, eli esimerkiksi dissannut #MeToo-liikettä ja syyttänyt naisia perättömistä raiskaussyytöksistä. Päätöksestä uutisoivat ainakin *Ilta-Sanomat* ja Sanna Ukkola, jonka *Sannikka&Ukkola*-ohjelmalle Bard antoi vielä erikoishaastattelunkin.

On erittäin outoa, että juuri korkeakouluopiskelijat (joiden voisi kuvitella olevan kaikista valmiimpia ja pysty-

vimpä keskusteluun erimielisten ja väärää mieltä olevien kanssa!) ovat niin halukkaita näkemään itsensä niin sorrettiina ja haavoittuvina.

Osittain kyse lienee solidaarisuudesta. Korkeakouluopiskelijat ovat varmastikin keskimäärin paremmin selvillä ableismista², seksismistä, trans- ja homofobiasta ja muista sorron mekanismeista kuin esimerkiksi Varsinais-Suomen perussuomalaisen naisjärjestö. Siksi he ovat valmiita puolustamaan yhdenvertaisuutta sielläkin, missä se ei välttämättä ole uhattuna.

Minusta on päivänselvää, että intersektionaalinen feminismi³ on oikeassa siinä, että yhteiskunnassa on monia yksilön toimintamahdollisuuksiin vaikuttavia mekanismeja. Maahanmuuttajataustaiset transihmiset ovat yhteiskunnallisesti heikommassa asemassa kuin keski-ikäiset valkoiset heteromiehet.

Mutta nykyään marginalisoiduiksi vähemmistöiksi näyttävät mieltävän itsensä sellaisetkin, joiden asema ei ole uhattuna. Ei ummehtuneita näkemyksiä esittävä konservatiivi uhkaa arvoliberaalin olemassaoloa eikä ”mikroaggressioille” altistuminen välttämättä johda kansanmurhaan vaan korkeintaan mielipahaan. Siinä taas ei ole mitään vaarallista.

2 Ableismi tarkoittaa vammaisuuden perusteella tapahtuvaa syrjintää.

3 Intersektionaalisella feminismillä tarkoitetaan feminismin kolmannen aallon suuntausta, joka korostaa yhteiskunnallisia valtasuhteita ja eri ryhmien erilaisia yhteiskunnallisia asemia. Esimerkiksi sukupuolivähemmistöihin kuuluvat maahanmuuttajat kokevat erilaista syrjintää kuin ylemmän keskiluokan valkoiset naiset.

MENKÄÄ TÖIHIN!

Sosiologien mukaan nykynuoriso on kiinnostuksiltaan edeltäjiään jälkimaterialistisempaa. Työssä palkkaa ja statusta tärkeämpää on merkityksellisyyden kokemus, politiikassa huomio puolestaan kohdistuu arvoihin ja identiteetteihin.

Koulutuksessa vastaavaa jälkimaterialistista käännettä on hankalampi havaita.

Nuoret eivät ole ainakaan opetushallituksen tilastojen mukaan hylänneet perinteisiä *kunnon ammatteja* ja säännäneet sankoin joukoin opiskelemaan estetiikkaa tai etnomusikologiaa.

Lisäksi alojen arvioiminen merkityksellisyyden näkökulmasta on vaikeaa. Lääkärit ja juristit saavat toki isompaa palkkaa kuin useimmat humanistit ja nälkätaiteilijat, mutta tuskin on ketään, jonka mielestä lääkäri ei olisi merkityksellinen ammatti. Merkityksellisyydellä kilpaileminen ei ole helppoa – eikä järkevääkään.

Opetushallituksen julkaisemista yhteishaun tuloksista selviää hakijoiden määrä ja sisäänpääsyprosentti. Vuonna 2018 eniten hakijoita oli ammattikorkeakoulujen sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalle. Sieltä valmistuu esimerkiksi fysioterapeutteja, sairaanhoitajia ja terveydenhoitajia. Kaikki kunnollisia ammatteja ja kaukana epätuottavasta haahuilemisesta. Toisella sijalla olivat ammattikorkeakoulujen yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alat, joilta valmistutaan tradenomeiksi. Ei mitään apurahahuuttamista sekään.

Jälleen on kuitenkin hieman kyseenalaista, mitä luvut lopulta kertovat.

Etenkin tradenomikoulutuksen korkeaa hakijamäärää voi selittää se, että sinne on suhteellisen helppo päästä. Peräti 22 prosenttia hakijoista sai opiskelupaikan. Helppoisimmin ovet aukenivat tekniikan ja liikenteen alan amk-koulutuksiin. Niistä paikan sai 36 prosenttia hakijoista.

On tyypillistä, että ihmiset hakevat ”oikean” kohteensa lisäksi varasuunnitelmana sellaisiin paikkoihin, joihin on helpompi päästä. Sosionomi- ja tradenomikoulutukset ovat hyviä varasuunnitelmia: niiden opiskelemisesta ei ole ”ainakaan mitään haittaa” – paitsi nykyään, kun alanvaihtajien on ensikertalaisia hankalampi päästä korkeakouluihin.

Haastavimpien hakukohteidenkaan tarkasteleminen ei anna viitteitä jälkimaterialistisesta käännöksestä.

Vaikeinta oli päästä kuvataidealalle sekä tanssi- ja teatterialalle, jonne molempiin hyväksyttiin neljä prosenttia hakijoista. Tanssiin ja teatteriin haki yli 1 800 ihmistä, mutta kuvataiteeseen ei pyrkinyt kuin 656, vertailun vähiten. Loput kymmenen nihkeimmän sisäänpääsyprosentin paikoista ovat arvostettuja yliopistokoulutuksia: psykologia, liikuntatiede, eläinlääketiede, oikeustiede, lääketiede, terveystiede, hammaslääketiede. Ainoa poikkeus on taiteellinen, mutta suurta ryntäystä sinnekään ei ole viime vuosina tapahtunut.

Hakukohteiden perusteella ei siis ole syytä huoleen. Nuoria kiinnostavat edelleen kunnon ammatit.

Ei tarvitse sitten sukujuhlissa selitellä.

**TEE TYÖTÄ,
JOLLA ON
TARKOITUS —
TAI IHAN
SAMA**

Aloitin journalistisen urani kesätoimittajana Kouvolan Sanomissa vuonna 2013. Se oli perinteinen kesätoimittajan pesti, jossa ajeltiin ympäri maakuntaa mittaamassa uimavesien lämpötiloja ja kyselemässä ihmisiltä, kumpi heidän kylältään lähti ensin, koulu vai pankki.

Käytännössä se tarkoitti, että ison osan työviikosta istuin auton etupenkillä ja kuuntelin, kun valokuvaaja valitti maailman muuttumisesta. Ennen oli kunnollista, nykyään on kamalaa. Koko ajan on kiire, ja kuvat tehdään sivupohjien mukaan eikä sivupohjia kuvien pohjalta.

Voisi sanoa, että työntekijöiden *muutosvalmiudessa* ja *tahtotilassa* oli hienoisia puutteita.

”Kun joku kysyy, mitä mie teen työkseni, mie sanon että kukkakauppiaitten ja kalakauppiaitten käärepapereita”, yksi puuskahteli. Toinen toivoi puoliavoimesti, että jutun kohde, *jokavuotisen liikennöintinsä Lahden ja Kouvolan välillä aloittanut höyryveturi Ukko-Pekka* ”vaikka räjähtäisi”, ettei hänen enää tarvitsisi kuvata sitä. Samankaltaista kohtaloa hän toivoi – nähdäkseni aivan aiheellisesti – paikallisen tehdaspalokunnan ikämiesjaostolle, jonka noin 200-vuotiaat jäsenet soihtumarssivat kerran vuodessa ympäri Kuusankosken ”keskustaa”.

”Jostain nämä hommat on aloitettava”, hoin itselleni, kun haastattelin Kouvolan torilla lapsia siitä, onko lastenmusiikkikonsertissa kivaa. Viisi vuotta myöhemmin olin unelmieni työpaikassa ja haaveilin siitä, että saisin tehdä jotain, jolla ei olisi yhtään mitään väliä kenellekään.

MITÄ MILLENNIAALIT HALUAVAT?

Tuskin mitään Y-sukupolveen liittyvää piirrettä on tutkittu, analysoitu ja arvuuteltu niin paljon kuin sukupolven suhdetta työhön. Sekä tutkijat että työnantajat yrittävät kuumeisesti selvittää, *mitä nuoret haluavat työelämältä*. Nuorten omat vastaukset ovat usein niin tylsiä ja itsestäänselviä (kiinnostavia työtehtäviä, hyvää työilmapiiriä), että konsultit ja toimittajat keksivät mielellään parempia vastauksia sitä mukaa, kun niitä tilataan.

Selvitysten huomattava määrä vihjaa, että nuoret haluavat työelämältä jotain perustavanlaatuisesti erilaista kuin aiemmat sukupolvet ja että heidän suhtautumisensa työhön ja sen tekemiseen poikkeaa merkittävästi aiemmasta.

Vastauksia halutaan paljon ja nopeasti, koska huolto-suhde on vinksallaan, työmarkkinoita vaivaa kohtaantongelma ja hallitus on luvannut nostaa työllisyysasteen 75 prosenttiin. Työpaikoilla mietitään, miten nuoret saataisiin sitoutumaan työnantajaan. Nuoret miettivät, miten työnantajan saisi sitoutumaan puolta vuotta pidempään työsuhteeseen.

Samaan aikaan julkista keskustelua määrittävät sitkeät väitteet työelämän huonontumisesta ja epävarmuuden lisääntymisestä.

Hämmennystä ei lainkaan helpota se, että nuorten toiveita ja pelkoja selvittävien kyselyiden ja tutkimusten tulokset ovat usein ristiriitaisia keskenään – tai ainakin ne halutaan usein tulkita niin. Julkisuudessa toisiaan täy-

dentäviä näkökulmia käsitellään kuitenkin usein toisi-
aan kumoavina. Niinpä ensin kerrotaan, että millenniaa-
lit haluavat mieluummin vapaa-aikaa kuin töitä, ja seu-
raavalla viikolla yllätetään, ettei työ olekaan menettänyt
merkitystään.

(Terveysjournalismissa tämä tunnetaan niin sanottuna
kahvi aiheuttaa syöpää tai sitten ei -uutisointina.)

Jotain melko varmaa nuorten suhteesta työhön ja työ-
elämään kuitenkin tiedetään:

- **Tilastokeskuksen** mukaan syyskuussa 2019 Suo-
men 15–24-vuotiaista työvoimaan kuuluvista nuo-
rista työllisiä oli 241 000 ja työttömiä 40 000. Työt-
tömyysaste oli 14,3 prosenttia eli suurin piirtein
saman verran kuin vuotta aiemmin. 25–34-vuotiai-
den nuorten aikuisten joukossa työttömyysaste oli
6,5 prosenttia.
- **Tilastokeskuksen** mukaan syyskuussa 2019 74,5
prosenttia suomalaisista palkansaajista työskenteli
jatkuvassa kokoaikatyössä. Määräaikaisissa työsuh-
teissa työskenteli 15,3 prosenttia ja osa-aikaisissa 15,3
prosenttia palkansaajista.
- **Tilastokeskuksen** työolotutkimuksen mukaan ansio-
työn arvostus on lisääntynyt, ja ansiotyötä erittäin
tärkeinä pitävien määrä on kasvanut 2010-luvulla.
- **Nuorisobarometrin** mukaan yli 80 prosenttia nuo-
rista tekisi mieluummin töitä kuin eläisi tukien
varassa ja lähes yhtä moni olisi valmis vaihtamaan
asuinkuntaa työpaikan saamiseksi.

- **Nuorisobarometrin** mukaan vuonna 2008 alkaneen finanssikriisin ja sitä seuranneen talouden taantumman jälkeen yhä useampi nuori uskoo, että pysyvästi työelämän ulkopuolelle jäävien määrä lisääntyy.
- **Nuorisobarometrin** mukaan nuoret ovat nykyään selvästi huolestuneempia työllistymisestään kuin loppuunpalamisestaan.

Tilastojen hyvä ja huono puoli on se, että ne vastaavat täsmällisesti siihen, mitä kysytään.

Esimerkiksi Tilastokeskus ei työvoimatutkimuksissaan jaottele, miten epätyypilliset työsuhteet (muut kuin vakituiset ja kokoaikaiset) jakautuvat eri ikäluokkien kesken. Laadullista otetta tavoittelevat kyselyt puolestaan ovat täsmälleen niin hyviä kuin niiden kysymykset ja vastaavat jotenkin johonkin mutteivät kovin täsmällisesti mihinkään ja päätyvät helposti toistelemaan itsestäänselvyyskiä.

Rekrytointiyritys Studentworkin mukaan nuoret arvostavat joustavuutta ja monipuolisia kehittymismahdollisuuksia. Työnvälityssivusto Duunitori havaitsi, että nuoret kaipaavat aktiivista ja kannustavaa palautetta. Työterveyslaitos puolestaan ”hämmästy” siitä, miten tärkeä kannustava ja yhteisöllinen työyhteisö kesätöitä hakeneille nuorille oli. Ja kun T-Media vuonna 2010 tutki nuoria ja johtamista, ”paljastui”, että enemmän kuin isoa palkkaa nuoret arvostavat – ette ikinä usko! – mielenkiintoista työtä ja varmuutta työsuhteen jatkumisesta.

Lennokkuuden huippu lienee Suomen Lukiolaisten Liiton vuonna 2011 tekemä kysely, jossa lukiolaisilta kysyt-

tiin, mikä annetuista vaihtoehtoista kuvaa ”tulevaisuuden työuria”. Vaihtoehtoja olivat esimerkiksi ”saaristoinen meri, joka mahdollistaa ankkuripaikan sujuvan vaihtamisen ja erilaisiin ympäristöihin tutustumisen” ja ”hämärä labyrintti, josta osa löytää sankareina ulos”.

Epäselväksi jäi, onko kyseessä sellainen ”hämärä labyrintti” jonka siimeksessä piileksii mytologinen hirviö, joka on puoliksi härkä ja puoliksi typeriä kysymyksiä keksivä konsultti.

Tyhjää puhetta työelämä on pullollaan.

Osallistuin lokakuussa nuoriin ammattilaisiin erikoistuneen Academic Work -henkilöstövuokrausfirman tilaisuuteen, jossa enimmäkseen nuorista aikuisista koostuvalle yleisölle kerrottiin, mitä nuoret aikuiset haluavat työelämältä. Tulokset perustuivat Academic Workin tekemään kyselyyn, joka ei tietenkään ollut ”kysely” vaan *Young Professional Attraction Index*.

Toiveiden kärkikymmenikössä olivat – uskomatonta mutta totta – mielenkiintoiset ja monipuoliset työtehtävät, palkka ja työilmapiiri sekä ”arvot” ja ”vastuullisuus”. Jälkimmäisen tärkeimpiin piirteisiin luettiin ”eettisyys” ja ”inhimillisyys”.

Tällaista tyhjää puhetta työelämä on pullollaan.

Ikään kuin joku haluaisi työskennellä vastuuttomassa tai epäinhimillisessä yrityksessä tylsien ja epäeettisten työtehtävien parissa ja saada mahdollisimman lannistavaa palautetta epäpäteviltä kollegoilta! Työelämää ja sen tekijöitä kuvaillaan sanoilla, jotka eivät tarkoita mitään.

Ehkä muodikkailla avainsanoilla yritetään peittää se, että monet nuorten työelämää koskevista ajatuksista eivät ole kovin erikoisia, vaan itse asiassa hyvin samanlaisia kuin aiemminkin sukupolvilla.

Nuoret arvostavat edelleen vakituisia työsuhteita, pelkäävät työttömyyttä ja juuttumista pätkätöihin. Eivät läheskään kaikki haaveile urasta tubettajana tai urheilu-sankarina, vaan oikeastaan useimmille sopii ihan tavallinen palkkatyö. Osa-aikaisetkaan työt eivät aivan tarkalleen ottaen ole nuorten ”suosiossa”, vaan niitä on usein helpompi tehdä opintojen tai lasten hoitamisen ohessa – eikä useimmille työuran alkuvaiheessa oleville varsinaisesti tuputeta vakituisia työsopimuksia.

JOTAIN JOLLA ON VÄLIÄ

Viime vuosina muun muassa Elinkeinoelämän keskusliitto, Suomen Yrittäjät, Studentwork ja Suomalaisen Työn Liitto ovat päätyneet siihen, että nuorille erityisen tärkeää työssä on *merkityksellisyys*.

Käsitteen sisältö on hieman häilyvä. Ilmiön merkitystä on esimerkiksi työelämäntutkija Anu Järvensivun mukaan ”Y-sukupolvihypessä” liioiteltu. Tuskinpa kovin

moni (tamperelaisten ylioppilasjulkaisujen päätoimittajia lukuun ottamatta) haaveilee mahdollisimman turhasta ja merkityksettömästä työstä.

”Y:llä on toki toiveita, esimerkiksi että työ olisi kiinnostavaa, mutta vielä tärkeämpää olisi se, että töitä ylipäätään olisi”, sosiologi Mikko Piispa tiivistää.

Merkityksellisyys pohtiminen on sikäli kiinnostavaa, että tutkijoiden, konsulttien ja työntekijöiden keskuudessa vaikuttaa vallitsevan yhteisymmärrys siitä, että tulevaisuuden työelämässä työn sisällölliset tekijät korostuvat. Mihin se johtaa?

Hattupäinen filosofi Frank Martela on määritellyt, että merkityksellisyyskokemus syntyy, kun työssä on läsnä jotain itsessään arvokasta, sillä on hyvää tuottava päämäärä tai siinä pääsee toteuttamaan itseään. Arkikielessä merkityksellisyydellä tarkoitetaan yleensä kokemusta siitä, että omalla työllä on jotain väliä.

Merkityksellisyysmetsästämisestä on todella tullut mahdollista vasta modernissa palveluyhteiskunnassa, jossa ei ole pakko tehdä töitä pysyäkseen hengissä. Vastanyt on varaa miettiä, miten *minun* työni ja *minun* identiteettini liittyvät toisiinsa.

Lehmiä lypsävällä piialla tai hikisessä ruokalassa operoivalla isoäidilläni tuskin tuli mieleenkään, että niillä voisi olla jotain tekemistä keskenään. Ei kenelläkään ollut aikaa miettiä, pääseekö pellolla toteuttamaan itseään. Mutta jos kuolee talvella nälkään, ei ainakaan pääse.

Siihen *vanhojen aikojen* merkityksellisyys tavallaan kiteytyykin. Töitä tehtiin suoraan itselle ja omalle per-

heille toimeentulon ja hengissä pysymisen turvaamiseksi. Palveluyhteiskunnassa töitä tehdään jollekin muulle: näkökulmasta riippuen joko yritykselle, yhteisölle, kansainväliselle pörssiyritykselle tai ihan vain maksavalle asiakkaalle. Siksi on luontevaa miettiä, mitä iloa työstä palkkaa lukuun ottamatta *itse* saa.

Yksilöllistyminen on ainoita Y-sukupolvea kuvaavia kollektiivisia määreitä, joiden merkittävydestä sosiologit ovat suurin piirtein yhtä mieltä. Yksilöllistymisen taustalla vaikuttaa puoli vuosisataa jatkunut elintason nousu. Sen myötä perheissä on tapahtunut iso muutos: lapsista on tullut ihmisiä. Lapsia toivotaan ja arvostetaan, ja usein se myös heille kerrotaan. Sen seurauksena ihmisten itsetunto on nousussa.

”Nuoret kokevat olevansa fiksumpia, luotettavampia ja puoleensavetävämpiä kuin koskaan”, historioitsija Rutger Bregman kirjoittaa ja siteeraa psykologi Jean Twengeä: ”Kyseessä on sukupolvi, jonka jokainen lapsi on saanut kuulla: Sinusta voi tulla ihan mitä haluat. Sinä olet erityinen”.

Bregmanin mukaan 1950-luvulla vain 12 prosenttia nuorista oli samaa mieltä väittämän ”Olen aivan erityinen” kanssa, mutta 2010-luvulla aivan erityisinä itseään piti jo 80 prosenttia nuorista.

Siitä on keksitty heille pilkkanimikin: *generation snowflake*, uniikkien lumihiutaleiden sukupolvi.

”Lumihiutaleiden” hyvä itsetunto on jo herättänyt huolta. Mitä tapahtuu, kun he saapuvat työelämään? Kelpaavatko heille vain työt, joissa he pääsevät toteuttamaan

itseään? Miten kaikki runojen ja tulevaisuusraporttien kirjoittajat edes mahtuvat helsinkiläisiin kulttuuribaareihin ja kahviloihin ja mistä löytyy tarpeeksi iso autonominen kulttuuritila kaikille käsitetaiteellisille apurahahuovuttajille?

Jos huovutettu tulevaisuus huolettaa, voi lohduttautua Martelan toisella ajatuksella merkityksellisyydestä: työn arvokkailla päämäärillä.

Tyypillisesti esimerkiksi opettajat ja sairaanhoitajat kokevat, että vaikei työ aina olisikaan kovin hohdokasta, se on sentään tärkeää. Ilman roskakuskeja ja siivoojia yhteiskunnat romahtaisivat, mutta heidän harvemmin kuulee avautuvan Hesarin lifestyle-sivuilla siitä, miten *mieletön filis* sekajäteastian tyhjentämisestä tulee. Kovimpaan ääneen ja pisimmillä Facebook-päivityksillä työn merkitystä hehkuttavat usein muutosjohtajien kaltaiset uudet työläiset, joista on yhteiskunnalle huomattavasti vähemmän hyötyä kuin vaikkapa roskakuskeista.

PALVELUKSEEN HALUTAAN

Mailman suosituin pirkanmaalaisjulkaisu *Aamulehti* kertoi keväällä 2017 tuolloin 19-vuotiaan ikkunanpesuyrittäjän koettelemuksista.

Casimir Luhtanen etsi perustamaansa yritykseen viidestä kymmeneen nuorta pesemään ikkunoita. Luhtanen ”joutui kuitenkin hämmästyämään”, miten vähän työ nuoria kiinnosti. Viikon aikana hakemuksia tuli vain kymmenen, mitä Luhtanen piti merkinä siitä, että nuoret haluavat

kesätyön olevan ”helppoa ja mukavaa”. Hänestä nuoret ”nirsoilevat” ensimmäisten työpaikkojensa suhteen, mikä puolestaan on vaarallista.

Samassa pirkanmaalaisjulkaisussa on ihmetelty myös, miksei siivoojan työ ”kelpaa suomalaisille” ja kerrottu, kuinka yrittäjä Timo turhautui työttömiin. Timon huonekalufirmalla riittäisi ”kasapäin töitä”, mutta ”työttömiä ei tunnu kiinnostavan”.

Lokakuussa 2019 radion ”hauskassa” aamuohjelmassa yhteiskunnalliseksi ajattelijaksi pätevoitynyt Juha Perälä puolestaan markkinoi uutta ohjelmaansa *Helsingin Sanomissa* ja jakoi sen varjolla näkemyksiään siitä, millaisia asennevammoja nuorilla työntekoa kohtaan on.

”Paljon kuulee sitä, että vaaditaan heti kovaa palkkaa ja edut, eikä yhtään huonommasta olla valmiita aloittamaan”, Perälä kommentoi.

Paljon kuulee!

Työelämän asiantuntija hänestä on tullut siksi, että hän on työurallaan ehtinyt esimerkiksi ”kaivaa kiviä pellosta, tehdä vuorotyötä ja pitkiä päiviä sahalla sekä kerätä tyhjiä laseja diskossa”. Ja miettikääpä tätä: Ensimmäisenä kesätyönään hän ”harjasi asfalttia”!

Yrittäjiä ja oman elämänsä työelämäasiantuntijoita yhdistää usein kaipuu kuviteltuun entiseen, jossa työntekijät olivat nöyriä ja kunnollisia – sekä täysi itsekritiikin puute.

Syy hakijoiden niukkaan määrään ei *mitenkään* voi johdeta siitä, että työn ehdot olisivat huonot, tai ettei työtä tarjoava yrittäjä vaikuta, ööh, *kovin kivalta tyypiltä*. En

tiedä teistä, mutta ainakin minusta työpaikan vetovoimaa lisääisi se, jos työnantaja keskittyisi pirkanmaalaisjulkaisussa marttyroitumisen ja työnhakijoiden haukkumisen sijaan esimerkiksi töiden tekemiseen.

Usein unohtuu sekin, etteivät kaikki yrittäjät ja liikeideat ole hyviä. Yrittäjät ovat kuitenkin kritiikin ulottumattomissa, koska yrityksen perustaminen on Suomessa suurin piirtein pyhintä mitä voi tehdä. Huovutettuja helmiä ja raakakakkuja myyviä hippejä saa pilkata – samoin suuryritysten ahneita tuhokapitalistijohtajia – muttei Casimiria, Timoa ja muita oikeita töitä tekeviä yrittäjiä, jotka pitävät Suomen *talouden rattaat pyörimässä*.

Hippejä saa pilkata, mutta ei yrittäjiä.

En lainkaan epäile, etteivätkö monet ihmiset olisi laiskoja ja kelvottomia työntekijöitä ja kaikin puolin kurjia ihmisiä. Jos on lähettänyt ”satoja hakemuksia” eikä ole saanut edes kutsua haastatteluun, saattaa työnhakutaidoissa hyvinkin olla jotain parannettavaa. En kuitenkaan usko, että nuoret olisivat jotenkin kategorisesti muuttuneet laiskemmiksi ja nirsommiksi työntekijöiksi. Todennäköisemmältä vaikuttaa se, että modernissa palveluyhteiskunnassa useimmilla ihmisillä on entistä enemmän

valinnanvaraa ja parempi käsitys oikeuksistaan, eikä töitä siksi haluta tehdä ihan millä tahansa ehdoilla – tai ihan kenelle tahansa.

TÄYTTÄ HEVONPASKAA

Ikkunanpesua, siivoamista ja muuta huonosti palkattua suorittavaa työtä kutsutaan usein paskaduuniksi. Niiden rinnalla on 2010-luvulla alettu puhua uudesta ilmiöstä, hevonpaskaduuneista.

Ilmiön tunnetuin käsittelijä on yhdysvaltalainen antropologian professori David Graeber. Graeber kirjoitti vuonna 2013 brittiläiseen Strike!-lehteen esseen *On the Phenomenon of Bullshit Jobs*. Esseestä tuli hitti ja myöhemmin kirja, *Bullshit Jobs*.

Graeberin innoittajia olivat akateemisesta kontekstista tutut epämääräiset työt, kuten HR-konsultit, viestintäkoordinaattorit, talousstrategit ja yritysjuristit, jotka Graeberin mielestä viettävät päivänsä lähinnä työryhmissä keskustelemassa toisten työryhmien ongelmista. Graeberin mukaan huomattava osa eurooppalaisista ja amerikkalaisista työntekijöistä viettää koko työuransa työtehtävissä, joita he eivät itsekään pidä millään tavalla tarpeellisina. Esseen innoittamana markkinatutkimusyritys YouGov laati kyselyn, jossa peräti 37 prosenttia vastaajista vastasi kieltävästi kysymykseen ”*does your job make a meaningful contribution to the world*”.

Kenen työ on turhaa ja kenen tarpeellista? Riippuu, keneltä kysyy.

Vasemmistolaisten mielestä turhimpia töitä ovat yleensä sellaiset, joiden merkitystä vasemmistolainen ei pysty arjessaan paikantamaan (yritysjuristi) tai joiden moraalit taustalla liikkuvien suurten rahamäärien takia kyseenalainen (pankkiirit). Oikeistolaisten mielestä turhimpia töitä ovat yleensä ne, joita ei olisi edes olemassa, ellei valtio tukisi niitä oikeistolaisilta ryöstetyillä rahoilla (lähes kaikki taiteilijat).

Minusta näennäisessä turhuudessaan nerokasta työtä tekevät monet influencerit⁴. Ajatelkaa nyt: joku voi 2020-luvulla oikeasti elättää itsensä sillä, että laittaa itsestään kuvia sosiaaliseen mediaan, kyselee vähän seuraajien kuulumisia, juhlii festareilla ja mainostaa välillä uutta puhelinta tai virvoitusjuomaa. Jos näinkin voi elää, miksi ihmeessä kukaan menisi pesemään pirkanmaalaisten ikkunoita?

Nykyisen työelämän paskuutta on analysoinut myös uusiseelantilainen organisaatiotutkimuksen professori André Spicer.

Paskanjauhantabisnes-kirjassaan Spicer kirjoittaa uuteen yrityskulttuuriin tunkeutuneesta jargonista ja, noh, paskapuheesta. Spicerin mukaan etenkin yritysten johdossa ollaan aina valmiita ottamaan käyttöön uusia paskanjauhantaan perustuvia johtamisstrategioita, kuten *voimaannuttaminen* tai *laatujohtaminen*.

Paskanjauhannan tarkoitus on Spicerin mielestä lääkitä keskijohdon kroonista epävarmuutta ja piilottaa se, ettei

4 Influencer on sosiaalisen median vaikuttaja, esimerkiksi malli, bloggaaja tai artisti. Influencereiden tulot koostuvat yleensä niin sanotuista sisältöyhteistöistä, joissa influencer suosittelee yrityksen tuotteita tai palveluita seuraajilleen. Mitä suurempi ja sitoutuneempi yleisö, sitä paremmin influencer tienaa.

fraasien ja jargonin takana oikeastaan ole mitään, paitsi merkityksettömiä abstraktioita.

Pätkätyöläisenä en todellakaan uskalla ottaa kantaa, onko hän oikeassa vai ei, mutta Ylellä osallistuin esimerkiksi ”workshopiin”, jossa kai kartoitettiin toimittajien osaamista. Tilaisuuden vetäjä puhui *lean* ja *agile* -menetelmistä ja vaikutti silminnähden järkyttyneeltä, kun kysyin, mitä ne tarkoittavat.

Metsäläisenä olin tottunut ajattelemaan, että ”ketteryys” on ominaisuus, josta on hyötyä lähinnä silloin, jos pitää työkseen kiivetä puun latvaan, mutta ilmeisesti se tarkoittaa sitä, että värikkäitä huonekaluja voi siirtää työpisteeltä toiselle helpottamaan seuraavan turhanpäiväisen työtehtävän välttelmistä.

Pahinta vastaavissa tilaisuuksissa on aina se, että tilaisuuden vetäjät vaikuttavat lähes poikkeuksetta niin mukavilta ihmisiltä tai syyttömiltä omaan ammatilliseen tilanteeseensa, ettei heille missään tapauksessa kehtaa ruveta kiukuttelemaan. Niinpä aloitettuani työt ylioppilaslehti Aviisin päätoimittajana ja ajauduttuani ylioppilaskunnan ryhmäytymispäivään en alkanut huutaa edes silloin, kun ryhmässä piti rakentaa mahdollisimman korkea viritelmä vahtokarkeista, langanpätkistä ja keittämättömistä spageeteista. Työilmapiirihän siinä olisi mennyt pilalle.

Minulle on arvoitus, miksi työilmapiiriä huonontaa se, ettei joku suunnattomasti nauti konsulttien keksimistä leikeistä, mutta parantaa se, että eri tavoin estyneet ihmiset pakotetaan esittämään, että vahtokarkkihevonpaskassa on jotain järkeä.

AIKAA ITSELLE

Graeberia ihmetyttää se, ettei työn tuottavuuden kasvu ole johtanut työajan lyhentymiseen vaan pikemminkin turhan työn lisääntymiseen. Hänestä näyttää siltä, että kun on tullut mahdolliseksi valita joko enemmän vapaa-aikaa tai tavaraa, olemme jatkuvasti päätyneet jälkimmäiseen.

Graeber ei tosiaankaan ole ihmetyksensä kanssa yksin. Lyhyempää työpäivää ovat ennustaneet ja toivoneet ajattelijat Karl Marxista Benjamin Frankliniin ja John Stuart Millistä John Maynard Keynesiin. Suomessa aihe on pyörinyt otsikoissa pääministeri Sanna Marinin kansainvälistä huomiota saaneiden utopialausuntojen takia.

Lyhyempi työaika sopisi mainiosti jälkimaterialistiseen maailmaan. Olisi enemmän aikaa toteuttaa itseään, harastaa keramiikkaa, huovuttaa, tehdä vapaaehtoistöitä ja katsoa krapulassa Netflixä. Arvo- ja asennetutkimuksissa näkyikin viitteitä siitä, että mahdollisuus ”kiinnostelee” nuoria sukupolvia.

EVA:n Arvo- ja asennetutkimuksessa loppuvuodesta 2019 yli 40 prosenttia suomalaisista ilmaisi olevansa valmiita tinkimään palkastaan, mikäli työaikaa lyhennettäisiin ja saisi enemmän vapaa-aikaa. Erityisesti väittämän kanssa olivat samaa mieltä 26–35-vuotiaat, joista 56 prosenttia yhtyi näkemykseen. 18–25-vuotiaista samaa mieltä väittämän kanssa oli 47 prosenttia. Yli 65-vuotiaista vain kolmasosa oli halukas vaihtamaan palkkaa vapaa-aikaan.

Itsensä toteuttamisen lisäksi työajan lyhentämiseen kannustavat hyvinvointiin liittyvät syyt. Lyhyemmän työ-

ajan on havaittu lisäävän elämää kohtaan koettua tyytyväisyyttä ja vähentävän stressiä ja uupumusta.

Ilmaista rahaa kaikille -teoksessaan historioitsija Rutger Bregman kertoo göteborgilaisessa hoivakodissa tehdystä kokeilusta, jossa sairaanhoitajien työpäiviä lyhennettiin kuusituntisiksi, mutta palkka pysyi ennallaan. ”Paljastui”, että hoitajien hyvinvointi parani, sairauspoissaolot vähenivät ja työ koettiin helpommaksi. Tulos tuskin yllättää ketään, joka on joskus kuullut siitä, millaista hoitajien työ on. Ja kukapa *ei* voisi paremmin, jos saisi vähemmällä työllä yhtä paljon rahaa?

Työaikakeskustelussa erikoista on sekin, että samojen lainalaisuuksien odotetaan pätevän usein hyvin erilaisiin töihin. Freelance-toimittaja voi oikeissa olosuhteissa (eli sosiaalisen median sulkemalla) tehdä henkilökohtaisen tuottavuusloikan, mutta bussia tai rekkaa ei voi ajaa kahdeksan tunnin edestä kuudessa tunnissa. Ja tuskinpa moderni tietotyöläinen suhtautuisi kovin kannustavasti siihenkään, jos hänen kotonaan käyvä siivojaa tavoittelisi merkityksellisyyttä hoitamalla kahden tunnin siivouksen puolella tunnissa.

Kaikista kokeista ja ajatushautomoiden raporteista huolimatta lyhyempi työaika näyttää edelleen kovin utopiselta. Digitalisaation unelmoitiin lisäävän työn tuottavuutta ja lyhentävän työaika, mutta monella tietotyöläisellä näyttää käyneen juuri päinvastoin: työ valuu entistä enemmän vapaa-ajalle – mutta rehellisyyden nimissä myös vapaa-aika työajalle.

Lehtien palstat ovat täynnä ohjeita, jotka auttavat lisäämään henkilökohtaista tuottavuutta ja keskittymään.

Aivotutkijat Minna Huotilainen ja Mona Moisiala ovat kirjoittaneet jopa *Keskittymiskyvyn elvytysoppaan*. Mallittaisen mittaisessa, hieman yli satasivuisessa (osuvaa, eikö!) kirjassa neuvotaan esimerkiksi välttämään puhelimen ottamista vessaan, opettelemaan kiitollisuutta sekä lopettamaan kiireestä puhumisen.

Vastaaville ohjeistuksille on häkellyttävän paljon kysyntää siihen nähden, että vastaus on kovin yksinkertainen: elä terveellisesti äläkä räplää puhelinta, kun teet töitä.

MIELELLÄMME PIDETTÄISIIN SUT TÄÄLLÄ

Työelämän tulevaisuutta hahmotellessa on kummasteltu ja problematisoitu paljon sitä, mitä *nuoret* haluavat työelämältä. Paljon vähemmän on puhuttu siitä, mitä nuorten on *mahdollista* saada työelämältä. Vähemmän kuin edeltäjiensä, kokee moni.

Noin puolet on huolissaan tulevaisuuden työllistymisestäään, ja joka kolmas on huolissaan työssä jaksamisestaan. Myös heikko taloustilanne synkistää näkymiä, sillä laskusuhdanteet vaikuttavat erityisen paljon nuorten työllistymiseen.

Vuoden 2016 Nuorisobarometrin vastaajista 66 prosenttia uskoo, että työelämä vaatii ihmisiltä niin paljon, että monet palavat loppuun. Ei ole mitenkään tavatonta, että jo 25-vuotias on ehtinyt kokea yhden tai useampia loppuunpalamisia, ja maailmalla millenniaaleja onkin jo ehditty nimittää ”burn out -sukupolveksi”.

Vaikutelmaa vahvistaa se, että uupuneet, loppuunpalanneet ja masentuneet työläiset ovat lehdistön suosikkihaas-

tateltavia. Viime vuosina loppuunpalamisistaan ja työuupumuksistaan ovat kertoneet esimerkiksi Maria Veitola, Aku Hirviniemi, Armi Toivanen ja maailman suosituin tubettaja PewDiePie. Se on vähentänyt uupumukseen ja mielenterveyspulmiin liitettyä häpeää (hyvä asia) ja tehnyt ongelmista puhumisen monille helpommaksi (oikein hyvä asia).

Työelämän ongelmia ja ”ongelmia” ruotivalta lehdistöltä voisi kuitenkin odottaa jonkinlaista suhteellisuudentajua. Minä kaipaisin toipuvana maalaisena enemmän juttuja siitä, ettei töissä tarvitse olla aina *kivaa*. Joskus – tai aika usein – töihin on terveempää suhtautua ihan vain töinä. Tai vaikkapa välivaiheena: vaikka 2010-luku tarjoaa enemmän *merkityksellisiä unelmatyöpaikkoja* kuin 1950-luku, ei kukaan ole luvannut, että unelmatöihin pitäisi päästä heti. Kun työltä odottaa paljon, voi myös pettyä paljon.

Samaan aikaan usko koulutukseen työllistymisen takaa-jana on vähentynyt, ja 70 prosenttia nuorista uskoo, että pysyvästi työelämän ulkopuolelle jäävien ihmisten määrä kasvaa tulevaisuudessa.

Suurin osa suomalaisista tekee töitä edelleen varsin perinteisillä ehdoilla. Noin 1,5 miljoonaa suomalaista työskentelee vakituksessa ja kokoaikaisessa palkkatyösuhteessa, mutta niin sanotun *epättyypillisen työn* määrä on vakiintunut varsin korkealle tasolle.

Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2016 noin 700 000 ihmistä työskenteli määräaikaisessa tai osa-aikaisessa palkkatyössä, niiden yhdistelmissä tai itsensätyöllistävänä yksityisyrittäjänä. Samaan joukkoon kuuluvat monet

epävirallisemmat työn muodot ja sen tekijät, kuten nollatuntisopimukset, vuokratyö, freelancerit, apurahatyöntekijät, mikroyrittäjät, pakkoyrittäjät ja niin edelleen. Heidän asemassaan on usein toivomisen varaa. Esimerkiksi alustatalouden mahdollisuudet ovat herättäneet laajaa ihastusta ja pöhinää – kunnes tajuttiin, että Foodoran ja Woltin ruokalähettiläisten eli ”sopimuskumppanien” asema on usein ”haastava”, eli melko kauhea.

Pätkä- ja silpputyöt eivät itsessään ole ongelma. Ne ovat usein luonteva osa työuran alkuvaihetta, jossa pätkiä ja osa-aikaisuuksia sovitetaan vaikkapa opintojen lomaan. Ongelmallisia niistä tulee silloin, jos työntekijä on alityöllistetty eli pätkä- tai osa-aikatöissä vaikka tahtoisivatitui- siin tai kokoaikaisiin töihin.

Minusta on omituista, ettei tätä huolta useinkaan oteta vakavasti. Eihän kukaan odota keski-ikäistenkään ”elättävän” itseään huonosti palkatuissa harjoitteluisissa ja muissa epämääräisissä työsuhteissa ja sitten moiti heitä kiittämättömiksi, jos he yrittävät vaatia työstään asianmukaisen korvauksen.

Suomalaisen työn murros -tutkimuksessa 85 prosenttia vastaajista uskoi, että työsuhteet muuttuvat tulevaisuudessa yhä epävarmemmiksi. Yli 80 prosenttia suomalaisista puolestaan ajattelee, että itsensätyöllistäjien määrä lisääntyy merkittävästi digitaalisessa taloudessa.

Kuten monien muidenkin epäkohtien kohdalla, tulevaisuus nähdään synkempänä kuin se todennäköisesti onkaan.

Tilastokeskuksen mukaan 31 prosenttia osa-aikatyötä tekevästä työskentelystä vuonna 2018 vajaatyöllistettyinä eli

osa-aikaisina vastoin tahtoaan. Vaikka osuus on pienempi kuin vuonna 1997 (40 %), kokoaikatyötä ei selvästikään riitä kaikille halukkaille. Se on ongelma ja aiheuttaa epävarmuutta.

Työelämän epävarmuutta saattaa lisätä osa-aikaisuuden ja epätyypillisten työsuhteiden ohella se, että ihmiset eivät enää tee työuriaan saman työnantajan palveluksessa. Lisäksi jokaisen taantumien jälkeen työttömyys on jäänyt pysyvästi korkeammalle tasolle.

Epävarmuus työn jatkumisesta aiheuttaa ennen kaikkea epävarmuutta toimeentulosta. On vaikea suunnitella tulevaisuutta, jos ei voi luottaa siihen, *kohdistuuko valintamme enää sinuun*. Monilla työpaikoilla asiat hoidetaan tietysti hienosti ja avoimesti, mutta on myös päteviä ihmisiä, jotka tekevät käytännössä asiantuntijan töitä harjoittelijan statuksella ja palkalla, koska muuta ei ”ole tarjota”.

On myös työntekijöitä, jotka ovat työskennelleet yrityksessä vuosikymmenen pätkä- ja tuntityöläisenä ja joille työnantajalla on jatkuva tarve, mutta joiden kanssa ”keskustellaan jatkosta” usein vasta silloin, kun sopimus on hetken kuluttua loppumassa. *Hirveen mielellämme pidettäis sut täällä* – mutta ei niin mielellämme, että tarjottaisiin muuta kuin tuntisopimusta tai muutaman kuukauden pätkää. Parempien ehtojen vaatiminen on helpommin sanottu kuin tehty, koska harva haluaa olla *se hankala tyyppi*.

Jos työntekijöiltä odotetaan joustavuutta työn suhteen, olisi suotavaa, että myös sosiaaliturva olisi joustavaa riippumatta siitä, onko työtön, osa-aikainen työntekijä, freelancer tai vaikkapa alustatalouden yrittäjä. Perustulon

kaltainen turva epävarmojen tulojen varalta auttaisi varmasti montaa pätkätyösuhteista toiseen loikkivaa huomattavasti enemmän kuin iskulauseet, post-it-laput, spagetit ja tsemppaus.

KIITOLLINEN, SIUNATTU, ONNELLINEN

Ehkä merkityksellisyyden korostaminen kertoo sittenkin siitä, että Y- ja Z-sukupolvet ovat hyväksyneet työelämän realiteetit.

Miksi haaveilla elinikäisestä työurasta, jos sen saavuttaminen vaikuttaa lähes mahdottomalta? *Merkityksellisyyttä* sen sijaan voi tavoitella millaisessa työsuhteessa tahansa.

Siinä piilee kuitenkin myös väärinkäytön mahdollisuus. Kun ihminen pitää työtään ja sen tekemistä valtavan tärkeänä, hän todennäköisesti suostuu tekemään sitä kurjilakin ehdoilla.

Siinä mielessä merkityksellisyys on läheistä sukua intohimolle, josta on viime vuosina tullut työelämäpuheen erikoisimpia kliseitä.

Lehtien palstat ja LinkedIn-postaukset ovat täynnä työläisiä, jotka näyttävät suorastaan kilpailevan siitä, kuka suhtautuu työhönsä intohimoisimmin. Pian oudoilta näyttävät ne, jotka *eivät* julista somessa suurta kiitollisuutta työnantajaansa kohtaan. Korneimmillaan intohimopuhe kuulostaa epävarmassa asemassa olevan työntekijän epätoivoiselta yritykseltä mielistellä työnantajaa ja turvata toimeentulonsa – ja sitä se usein taitaa ollakin. Minusta olisi kohtuullista, että töissä pärjäisi hoitamalla työnsä hyvin.

On myös ongelmallista, jos merkityksellisyyden ja intohimon palkitsevaan voimaan aletaan luottaa sellaisilla-kin aloilla, joilla olisi varaa antaa työstä palkaksi muuta-kin kuin hyvää mieltä. Olemme jo oppineet vastustamaan *näkyvyydellä* palkitsemista. Vielä pitäisi kehittää vastustuskykyä *intohimoa* vastaan.

Lähes kaikkia akateemisia tietotyöläistuttaviani yhdistää se, että kaikki tekevät töitä, joita pitävät tärkeinä – ja heillä kaikilla on varasuunnitelmia ja pakofantasioita sitä hetkeä varten, kun työelämän sietämättömyys ylittää työssä koetun merkityksellisyyden. Läppärietyöläiset haaveilevat vain puoliksi leikillään kesätöistä Plantagenissa tai kaupungin viherpalveluissa.

Tällaisilla kapinoilla on kuitenkin usein tapana jäädä ajatuksen tasolle – lukuun ottamatta esimerkiksi sitä MTV:n uutisankkuria, joka irtisanoutui, myi omaisuutensa ja muutti pakettiautoon asumaan. Jos olisin työnantaja, olisin silti kiinnostunut siitä epävarmuudesta, jota nuoret ikäluokat näyttävät kokevan. Mitä tapahtuu, jos entistä useampi työntekijä alkaa miettiä – joko tilastojen tai omien fiilistensä pohjalta – miksi he sitoutuisivat työnantajaan, jos työnantajakaan ei sitoudu heihin?

Todennäköisesti valtaosa nykynuoristakin kasvaa kohti tavallista keskiluokkaista työelämää, jossa harjoittelut ja pätkätyöt lopulta vaihtuvat vakituiseen työpaikkaan ja sen jälkeen toiseen vakituiseen työpaikkaan ja niin edelleen. Luultavasti osa ihmisistä pettyy ja turhautuu, kun *merkityksellistä* työtä ei löydykään, se ei elätä tai osoittautuu lopulta yhtä tylsäksi, tavanomaiseksi ja huonosti johde-

tuksi kuin ”tavallinenkin” työ. Monet jälkimaterialistit varmasti löytävät unelmiensa työpaikan ja kokevat siellä lukuisia ilon ja onnen hetkiä – kunnes uupuvat, luopuvat kaikesta ja muuttavat Balille. Tai ehkä he petyttyään luopuvat merkityksellisyyden tavoittelemisesta työelämässä ja sen sijaan käyttävät työstä saadut rahat merkityksellisyyden tavoittelemiseen muilla elämän osa-alueilla: harrastuksissa, ystävien seurassa tai perheen parissa.

Merkityksellisyyttä janoaville nuorille on tietysti helppo naureskella. Epäilemättä monella ”todellisuus” vielä iskee vasten kasvoja, mutta 2020-luvun ekologisen tuomio-päivän tunnelmissa merkityksellisyyden tavoitteleminen rahan ja statuksen sijaan kuulostaa itse asiassa varsin järkevältä. Maapallon kannalta parasta olisi, jos mahdollisimman moni ostaisi ja tuottaisi maailmaan mahdollisimman vähän turhaa roinaa ja keskittyisi aineellisten saavutusten sijaan tavoittelemaan henkisiä voittoja: sivistystä, onnea ja henkistä hyvinvointia

Tai vaikka rauhaa ja rakkautta, niin kuin boomer-sukupolven hipit.

**JAA
EI
TYHJIÄ
MINÄ**

Kaikista nuorten synneistä ehkä suurin on se, että he eivät ole kiinnostuneita politiikasta.

Niinpä maaliskuussa 2019 lähdin ”kentälle” katsomaan, mikä suomalaisessa politiikassa on vikana, kun se ei nuorille kelpaa. Eduskuntavaalien kampanjointi kävi kuumimmillaan, ja olin sopinut tapaamisia vaalitulaisuuksiin Tervolasta Tampereelle.

Aloitin palelemisen Tervolan Salen parkkipaikalta. Siellä oli keskustan kunnallisjärjestön vaalitulaisuus. Hernekeittoa 400 ensimmäiselle, poni, kahvia ja pullaa. Markus Lohi jakoi sipsipusseja (sourcream onion), joihin oli painettu hänen kuvansa, Mikko Kärnä voiveitsiä (”asioihin VOI vaikuttaa”). Katri Kulmunilla oli kiiltävä pipo ja kylmä. Kaikki osallistujat olivat yli 40 tai alle 10.

Sama meno jatkui Simossa, jossa Kärnä paistoi parkkipaikalla makkaraa itseammutusta ketusta tehty hattu päässään. Paikalliset perussuomalaiset kävivät naljailemassa, että heidän makkaransa menivät paremmin kaupaksi. Oulussa vasemmistonuoret joivat punaviinä ja söivät sipsejä kulttuuritila Tukikohdassa, jonka hyllyssä oli ainakin kaksi kappaletta Naomi Kleinin No Logoa. Tampereella kokoomusnuoret joivat kelmeässä aulabaarissa skumppaa Aura Sallan ja Burberryn huiviin sonnustautuneen Kimmo Sasin kanssa. Vihreillä puolestaan oli Klubilla feministinen kiroiluiltama, jossa purettiin ”sukupuolittuneita paineita”.

Kaikissa paikoissa jaettiin erikoista vaalikärsästä tulituista tiskirätteihin ja roskapusseista haalarimerkkeihin. Ja kaikissa paikoissa mietin, onko ihmekään, jos tämä ei

tunnu nuorista kovin houkuttelevalta. Miksi kukaan lähtisi vapaaehtoisesti parkkipaikalle räntäsateeseen palelemaan tai hengailisi mieluummin jonkin poliittisen nuorisjärjestön kuin kavereiden kanssa?

HÄLYTYS, NUORIA KIINNOSTAA!

Nuorten heikkoa äänestysintoa on ihmetelty ”aina”, eli niin kauan kuin pamfletin kirjoittaja jaksaa muistella ja kehittää kuvitella.

Pitkään vastaus oli varsin ilmeinen: nuoret eivät äänestä, koska politiikka ei kiinnosta heitä. Maaliskuussa 2019 julkaistiin kuitenkin Nuorisobarometri, joka tyrmäsi selityksen. Sen mukaan nuorten ”politiikkainnostus” oli ennätystasolla. Poliitikasta edes jonkin verran kiinnostuneiden osuus oli suurempi kuin kertaakaan barometrin 20-vuotisessa historiassa. Täysin välinpitämättömien osuus puolestaan oli pienin koskaan. Jopa poliittisessa toiminnassa mukana olevien nuorten määrä oli kasvanut.

Yhteiskunnallisesti aktiiviset ihmiset näkivät palan itseään nuorisossa ja innostuivat. Nuoret eivät olekaan tyhmiä ja passiivisia! He pelastavat maailman! Siitäs saitte sedät!

Kuukauden päästä eduskuntavaaleissa nuoret äänestivät jälleen selvästi muita ikäryhmiä heikommin.

Koko maassa äänestysaktiivisuus oli korkein lähes 30 vuoteen, peräti 72,9. Siitä nuoret jäivät taas kauas.

25–34-vuotiaista alle 63 prosenttia äänesti, 20–24-vuotiaista alle 55 prosenttia ja 18–19-vuotiaista vain hieman yli 56 prosenttia vaivautui uurnille.

Miten tässä näin kävi?

Vaikuttaa siltä, että nuoria kiinnostaa politiikka, muttei perinteinen poliittinen osallistuminen. Heitä ei näytä niinkään kiinnostavan puoluepolitiikka, vaan *poliittisuus*. Heitä kiinnostavat ilmastonmuutos ja ihmisoikeudet, eivät tuponeuvottelut ja kuntaveroprosentit.

Ilkeät boomerit eivät pidä nuorten aktiivisuutta oikeana.

Ymmärtäväisimmät tutkijat sanovatkin, että pelkkä äänestysprosentin tarkkaileminen antaa vääristyneen kuvan nuorten poliittisesta osallistumisesta. Perinteiset mittarit eivät heidän mielestään huomioi niitä poliittisen osallistumisen tapoja, jotka ovat nuorille ominaisia. Niitä ovat vaikkapa kulutusvalinnat, nettiadressit ja muu internetissä tapahtuva toiminta.

Sosiaalisen median kautta myös politiikan perinteiset metodit ovat löytäneet uusia tekijöitä. Vuonna 1956 SAK tiedotti yleislakosta sanomalehdessään, vuonna 2019 tietoa nuorten ilmastolakoista levitettiin sosiaalisessa mediassa.

Yhteiskuntien perusdynamikkaan kuuluu se, että nuoret ovat aikuisten mielestä historiattomia ja moraalisesti arveluttavia ja aikuiset nuorten mielestä taantumuksel-

lisiä kalkkiksia. Siksi nuorten poliittisuudesta käydyssä keskustelussa on nähty myös hierarkkisia ulottuvuuksia. Ilkeät boomerit eivät pidä nuorten poliittista aktiivisuutta oikeana aktiivisuutena, koska se on erilaista.

Siltä on kieltämättä välillä vaikuttanut, kun on seurannut nuorten ilmastoliikkeestä käytyä keskustelua. Vaikea sanoa, kummat aikuiset ovat lopulta ärsyttävämpiä: ne, joiden mielestä maailmaa ei muuteta lakkoilemalla vaan koulusta hankitulla tiedolla (jos nuoria *oikeasti* kiinnostaisi maailman tila eikä vain LINTSAAMINEN, he opettelisivat rakentamaan ilmastomuutoksen pysäyttävän koneen ja lähtisivät koulun jälkeen istuttamaan puita!); vai sittenkin ne aikuiset, joille ilmastolakkoilevat nuoret ovat jonkinlaisia söpöjä maskotteja, joiden ansiosta aikuinen voi nukkua yönsä rauhassa sähkölämmitteisessä puutalossa, sydän.

Molemmat ovat paitsi sietämättömiä ihmisiä, myös josain määrin väärässä.

On ehdottomasti hienoa, että nuoret ovat kiinnostuneita yhteiskunnasta ja ajattelevat voivansa vaikuttaa maailmaan. Ja välillä tulosta syntyykin: lentoverokansalaisaloite keräsi hurjassa loppukirissä viimeisen kuukauden aikana puuttuvat 44 000 allekirjoitusta ja etenee eduskunnan käsittelyyn. Innostavia esimerkkejä on nähty myös ihmisoikeusteemoissa, suurimpana tietysti tasa-arvoista avioliittolakia ajanut #Tahdon2013-kampanja. Meneestyneitä kampanjoita yhdistää usein se, että ne ovat selkeitä arvokysymyksiä, joista on helppo muodostaa mielipide ”sydäntä kuuntelemalla”. Ei minulla ole aavistusta-

kaan, pitäisikö kiky-tunteja lisätä vai vähentää ja pitäisikö valtion elvyttää vai leikata, mutta translaki ja lentovero: aivan selvä juttu.

Valitettavasti valtaosa politiikasta on edelleen tylsää ja monimutkaista, eivätkä valiokunnat ja eduskuntaryhmät ole – Luojan kiitos – luovuttaneet valtaansa somen huu-toäänestyksille. Se on yhteiskuntien kehityksen ennustet-tavuuden ja jatkuvuuden kannalta erinomaista, mutta voi saada ihmiset pettymään. Mikään ei yleensä muutu, vaikka kuinka päivittäisi profiilikuvansa kehystä. Jopa maan suo-situimmat somevaikuttajat Soikusta Roni Backiin (van-huksille tiedoksi: he tekevät niitä sellaisia YouTube-vide-oita, joita teidän lapsenne katsovat) kehottavat nuoria äänestämään.

Siinä ei ole mitään yllättävää, etteivät nuoret äänestä, kun joku pölyinen muumio käskee, mutta mikseivät he usko edes Roni Backia?

Mahdollisia selityksiä on nähdäkseni kaksi: se, miltä politiikka näyttää ja se, mitä siellä tehdään.

BROILERIHAUTOMOSTA KYLMÄALTAASEEN

Ensimmäisen opiskeluvuoden Tampereella vietin lähinnä Doris-baarissa. Kun en ollut siellä, olin luennoilla, jotka kaikki käsittelivät representaatioita.

Ehkä juuri siksi minusta on päivänselvää, että se, mil-laiset ihmiset politiikkaa tekevät, vaikuttaa siihen, millai-set ihmiset kokevat politiikan tekemisen itselleen mahdol-liseksi.

Tampereen yliopiston mediatutkijan Juha Herkmanin mukaan politiikka on professionalisoitunut.

Se tarkoittaa, että julkkisehdokkaita lukuun ottamatta valtakunnanpolitiikkaan pääseminen edellyttää ”ammattillista sosialisatiota” eli pitkää uraa paikallispolitiikassa, puolueessa tai järjestötoiminnassa. Herkmanin mukaan ammatilliset käytännöt ja pelisäännöt ovat vieneet tilaa ideologisilta näkemyksiltä ja vakaumuksellisuudelta. Poliitikon täytyy tavallaan ensin meritoitua puolueessaan ennen kuin voi lähteä tavoittelemaan kansan luottamusta.

Poikkeuksia toki on, mutta nykyisten kansanedustajien urakehityksessä on paljon yhteistä Herkmanin havainnon kanssa. Katsotaan vaikka Sanna Marinin hallituksen kuuluisia nuoria naisia:

- **Sanna Marin:** Demarinuorten varapuheenjohtaja 2010, SDP:n puoluevaltuusto 2010, Tampereen yliopiston ylioppilaskunnan edustajisto 2012, Tampereen kaupunginvaltuusto 2012, kaupunginvaltuuston puheenjohtaja 2013, SDP:n varapuheenjohtaja 2014, kansanedustaja 2015, liikenne- ja viestintäministeri 2019, pääministeri 2019.
- **Li Andersson:** Vasemmistonuorten puheenjohtaja 2011, Turun kaupunginvaltuusto 2012, kansanedustaja 2015, vasemmistoliiton puheenjohtaja 2016, opetusministeri 2019.
- **Maria Ohisalo:** Vihreiden nuorten ja opiskelijoiden liiton puheenjohtaja 2013, vihreiden puoluevaltuuskunta 2013, puolueen varapuheenjohtaja 2015,

puheenjohtaja 2019, kansanedustaja 2019, sisäministeri 2019.

- **Katri Kulmuni:** Lapin yliopiston ylioppilaskunnan edustajisto 2008, Lapin yliopiston ylioppilaskunnan hallitus 2010, ulkomaankauppaministeri Paavo Väyrysen lehdistöavustaja 2010, Tornion kaupunginvaltuusto 2013, kaupunginvaltuuston puheenjohtaja 2013, kansanedustaja 2015, keskustan varapuheenjohtaja 2016, elinkeinoministeri 2019, keskustan puheenjohtaja 2019, valtiovarainministeri 2019, pääministerin sijainen 2019.

Valtakunnanpolitiikkaan tullaan usein paikallispolitiikasta, paikallispolitiikkaan nuorisojärjestöistä ja opiskelijapolitiikasta eli korkeakoulujen edustajistoista ja yliopistojen ylioppilaskunnista. Niitä on Suomessa perinteisesti pilkattu broilerikasvattamoiksi.

Yliopisto-opiskelijat kuuluvat ylioppilaskuntaan, jonka toimintaa johtavat vaaleilla valittu edustajisto ja sen nimitämä hallitus. Ne päättävät monenlaisista tärkeistä asioista kuten siitä, kenet lähetetään sen ja sen järjestön vuosijuhille, ollaanko yhdenvertaisia, julkaistaanko ylioppilasmediaan, liitytäänkö mielenilmaukseen, palautetaanko aloitteeseen vastaaminen valmisteluun. Jäsenistöä se ei juuri kiinnosta.

Joka toinen vuosi järjestettävissä edustajistovaaleissa äänestää keskimäärin 30 prosenttia äänioikeutetuista. Moni ei tiedä, mitä edustajisto tekee, ja monet niistä, jotka tietävät, eivät pidä sitä tärkeänä.

Kyynisimmät ajattelevat, etteivät edustajat itsekään pidä: he ovat mukana vain kerätäkseen kokemusta ja verkostoja oikeaa poliittista uraa varten. Se ei tietenkään pidä ainakaan täysin paikkaansa, mutta on helppo ymmärtää, miten sellaisen vaikutelman voi saada. ”Liittareista” eli liittokokouksista ja muista ulkopuolisille käsittämättömistä tapahtumista raportoidaan yhtä hurmoksellisella jargonnilla kuin ammattipoliitikot puoluekokouksista, eikä ulospäin osata aina oikein kertoa, mitä merkitystä tehdyillä päätöksillä on ”tavallisen ihmisen” kannalta.

Opiskelijapolitiikka kuvaa myös sitä Nuorisobarometreissä havaittua ilmiötä, jonka mukaan poliittinen osallistuminen kasautuu usein samoille nuorille. Korkeakoulutetut äänestävät ja osallistuvat esimerkiksi järjestötoimintaan muita aktiivisemmin.

Politiikan kaikilla tasoilla voitaisiin taatusti tehdä enemmän sen eteen, että muutkin kuin hallintotieteiden maisterit kokisivat poliittisen osallistumisen itselleen mahdolliseksi – ja etteivät he vieraantuisi poliittisesta järjestelmästä jo äänestysiän kynnyksellä.

Professionaalisuuteen liittyviin etäännyttäviin mekanismeihin törmää politiikassa myöhemminkin.

Jopa monelle kansanedustajalle on tullut yllätyksenä, miten vähän asioihin voi *itse* lopulta vaikuttaa. Raskaita pettymyksiä on kokenut moni äänestäjäkin. Perussuomalaiset saivat jytkyn, mutta maahanmuuttajat eivät lakanneetkaan olemasta. Vihreät pääsivät hallitukseen – monta kertaa! – mutta napajäätiköt jatkoivat sulamista ja turvepalamista. Kokoomuksesta tuli Helsingin kaupunginval-

tuuston suurin puolue, mutta pormestari ei silti saanut keskustatunnelia.

Tästä seuraa mielenkiintoinen tilanne. Mitä järkeä on yrittää osallistua, jos osallistuminen ei johda ”mihinkään” eli siihen, mitä on vajavaisilla tiedoilla poliittisen järjestelmän toiminnasta kuvitellut? Moni ajattelee, ettei mitään.

Se on tietysti demokratian näkökulmasta ikävää. Onhan meillä totuttu ajattelemaan, että päätöksenteon laatu paranee, jos se ei ole vain harvojen käsissä. Osallistumisoikeuden takaaminen puolestaan on tärkeää jo yleisen yhteiskuntarauhankin kannalta. Mutta ehkä sentään elitistisimmät meistä iloitsevat, kun puutteellisilla tiedoilla operoivat jättäytyvät poliittisen osallistumisen ulkopuolelle ja lakkaavat sotkemasta asioita. Epäilemättä moni perussuomalaisten vastustaja olisi iloinen, jos pöljimmät persut keskittyisivät yhteiskunnallisen toiminnan sijaan vaikkapa huovuttamiseen ja dokaamiseen.

Ja toisaalta kun katsoo, mihin poliitikot viime aikoina ovat käyttäneet aikaa, niin kieltämättä tekisi itsekin välillä mieli mennä vuodeksi aistideprivaatiotankkiin, lukita kansi ja eristäytyä vapaaehtoisesti yhteiskunnasta.

JÄLKIMATERIALISTISTA POLITIIKKAA?

Vuonna 2011 olin 19 ja tajusin, ettei politiikassa ole kyse politiikasta. Opiskelin journalismia ja muuta todella tuotavaa toimintaa Lahden kansanopistossa, ja presidentinvaalit lähestyivät. Suomessa yritettiin opetella elämään perussuomalaisten kanssa, joita oli monen kauhistukseksi

rynnistänyt eduskuntaan peräti 39 kappaletta. Timo Soini kirjoitti sakeita plokipostauksia, ja maakuntien persut olivat lähes joka viikko otsikoissa möläytettyään jotain typerää. Facebook-fiidi täyttyi arvoliberaalien turhautuneista julkaisuista, joissa he uhkasivat muuttaa Ruotsiin.

Siihen asti politiikka oli näyttänyt hajuttomalta ja mauttomalta maailmalta, jossa asiat pysyivät suunnilleen samanlaisina vuodesta toiseen. Kolme suurta puoluetta olivat vuoron perään hallituksessa, eikä perussuomalaisia ollut tyyliin edes olemassa, paitsi Tony Halme, joka oli käytännössä sama kuin Matti Nykänen mutta steroideilla ja rasismilla. Anneli Jäätteenmäki faksaili, Ilkka Kanerva tekstaili. Matti Vanhanen kävi omituista oikeustaistelua todella kummallisen oloista Susan ”Kuronen” Ruususta vastaan. Ostin Lahden torilta eurolla *Pääministerin morsiamen*.

(Ja säilytän sitä sinetöidyssä kassakaapissa siltä varalta, että Vanhanen aikoo vielä joskus kerätä ja tuhota kaikki kappaleet.)

Y- ja Z-sukupolven poliittinen aktivoituminen sijoittuu samoihin aikoihin perussuomalaisten nousun kanssa.

Vuoden 2011 vaaleista alkoi ennennäkemätön poliittinen murros, jolle ei näy loppua. Perussuomalaiset muutti politiikan valtasuhteita ja pelisääntöjä. Samalla kylvettiin siemenet uudenlaiselle identiteettipolitiikalle. Työväenliike iski yhteiskuntaluokkaan, mutta perussuomalaiset tarttui hahmottomiin tunteisiin ja epämääräisiin epäilyksiin. He löysivät oikeat syylliset kuviteltuihin ongelmiin, eivätkä vanhat puolueet kyenneet vastaamaan.

YHTEISTEN ASIOIDEN HOITAMISTA

Yksi syy nuorten vieraantumiselle perinteisestä puoluepolitiikasta on todennäköisesti se, miten typerältä perinteinen puoluepolitiikka näyttää.

Poliitikot syyttävät mielellään mediaa ja sanovat, että tiedotusvälineet esittävät politiikan ”pelinä” eivätkä jalona yhteisten asioiden hoitamisena. Vaikka median toimintalogiikka varmasti ruokkii monia politiikan vastenmielisiä piirteitä, edustajat osaavat kyllä käyttäytyä typerästi ilman tiedotusvälineiden apuakin.

Tätä kirjoittaessani on marraskuun puoliväli, ja viimeisen neljän viikon aikana on tapahtunut esimerkiksi seuraavaa:

Suuri joulujuhlariita

Tiistaina 5. marraskuuta eduskunnan oikeusasiamies antoi ratkaisun asiassa ”Koulujen uskonnolliset juhlat ym.”. Uskonottomat Suomessa ry oli kannellut kouvolaalaisen koulun käytännöstä järjestää joulujuhlansa Kuusankosken seurakunnan kirkossa. Koulun joulujuhla oli käytännössä jumalanpalvelus. Oikeusasiamies piti käytäntöä ongelmallisena, koska joulujuhla on osa opetussuunnitelmaa, ja opetuksen on esimerkiksi yhdenvertaisuuden, uskonnonvapauden ja perustuslain mukaan oltava tunnustuksetonta.

Siihen otti kantaa 8. marraskuuta kokoomuksen puheenjohtaja Petteri Orpo, joka twiittasi:

Toivon, että opetusministeri lausuisi selkeän kantansa, että jatkossakin Suomen kouluissa saa laulaa Enkeli tai-vaan, käydä joulukirkossa ja ylläpitää Suomen kansalle rakkaita perinteitä kuten ennenkin.

Keskusten puheenjohtaja Katri Kulmuni seurasi perässä:

Toivon, että koululaiset saavat käydä joulukirkossa jat-kossakin.

Apulaisoikeusasiamiehen päätöksellä ei varsinaisesti ollut mitään tekemistä joulukirkon kanssa, mutta se ei menoa haitannut.

Ylen jutussa perustuslakivaliokunnan jäsen Markus ”sourcream onion” Lohi linjasi seuraavasti:

Vähemmistöjen asema on päätöksenteossa huomioitava, mutta joskus tulee tilanne, jolloin on selvästi sanottava, että nyt mennään liian pitkälle. Tämä on niitä tilanteita.

Kysymys ei kuitenkaan ollut mistään tietystä vähemmistöstä, vaan yleisestä periaatekysymyksestä, mutta kuka täällä muka fak-toista ja konteksteista piittaa? Ei kukaan!

Pyhä poliisi

20. lokakuuta sisäministeri Maria Ohisalo ilmoitti pyytävänsä sel-vitystä poliisin toiminnasta Helsingissä järjestetyssä Turkin vastai-ssa mielenosoituksessa. Poliisi käytti tilaisuudessa etälamautinta, ja voimankäyttö herätti keskustelua. Ohisalo halusi käydä poliisiin

kanssa ”yhdessä läpi” perusoikeuksien toteutumista mielenosoituksissa.

Seuraavana päivänä kokoomuksen kansanedustaja Pauli Kiuru twiittasi, että eduskunnan pitäisi pyytää selvitystä ministerin toiminnasta. Perussuomalaisen kansanedustaja Tom Packalén puolestaan syytti Ohisaloa populistisesta twiittailusta (niinpä!). Omaan hallintonsalaan liittyvien selvityspyyntöjen tekeminen kuuluu ministerin tehtäviin, mutta poliitikkojen mielestä toinen poliitikko sekaantui poliisin toimintaan asiattomalla tavalla.

Mutta 16. marraskuuta harjaamista kaipasikin poliisi, joka päätti keskeyttää pakkopalautukset Irakiin. Poliisia lähestulkoon palvovat perussuomalaiset nousivat vastarintaan. Eduskuntaryhmän puheenjohtaja Ville Tavio vaati pakkopalautusten jatkamista. Jani Mäkelä kyseenalaisti poliisin toimet, vihjasi pakkopalautusten keskeyttäminen olevan laitonta ja vaati selvitystä, onko ministeri Ohisalo käsenkenyt tai painostanut viranomaisia olemaan noudattamatta lakia.

Suuri taksiseikkailu

3. marraskuuta helsinkiläinen SDP:n kaupunginvaltuutettu Abdurahim ”Husu” Hussein julkaisi voimauttavan twiitin:

Eilen taksikyydissäni ollut haukkui pystyyn ja kehotti minua palamaan kotiin Somaliaan puolustamaan isänmaani. Pysäytin auton moottori tiellä ja pyysin tämän poistumaan kyydistä. Hän oli ihmeissään, ettei minulle kelvannut hänen rahoja. Sanoin, etten ota rasisteilta rahaa!

Siitä alkoi aivan uskomaton kujanjuoksu, jonka aikana Husu perui ja korjaili sanomisiaan ja keksi uusia vaihtelevan totuudellisia kuvia väitetystä rasistisesta välikohtauksesta. Taksi Helsingin selvityksessä paljastui, ettei Hussein ollut väitettyyn aikaan ajanut väitettyä reittiä eikä mitään kuvatonlaista ollut tapahtunut. Sen jälkeen Hussein yhtäältä myönsi valehdelleensa, toisaalta väitti, ettei kyse ole hänestä vaan ilmiöstä yleensä eikä twiittiä siksi ollut tarkoitus tulkita kirjaimellisesti. Lopulta Hussein erotettiin SDP:n valtuustoryhmästä.

Sen jälkeen tuli vielä postisotku ja hallituskriisi, ja kaiken kaikkiaan syksy 2019 oli suomalaisessa politiikassa niin sekavaa ja typerää aikaa, että on suoranainen ihme, että kukaan ottaa näitä ihmisiä enää tosissaan.

Kaikki oli siis sanalla sanoen aivan levällään, kun presidentinvaalien ensimmäinen kierros lähestyi.

Ennakkosuosikkina kisaan lähti Sauli Niinistö, omasta mielestään varmana voittajana Paavo Väyrynen. Jytken jälkeinen arvoliberaalien tyrmistys kanavoitui pian Pekka Haavistoon, joka kaiken poliittisen kaaoksen keskellä näytti siunaukselta. Haavisto sai ensimmäisellä kierroksella lähes 19 prosenttia äänistä ja toisella kierroksella yli 37 prosenttia. Ennen toista kierrosta ”Haavisto-huumu” kävi todella kuumana. Ihmiset ripustivat ikkunoihinsa virkattuja äänestysnumeroita, ja hyvien ihmisten suosikkibändi Ultra Bra esiintyi Haaviston tukikonsertissa. Ilmassa oli toivoa, ihmiset nyyhkivät liikuttuneina itsestään. Vihreä vappu, kuvaili sosiologi Mikko Piispa myöhemmin.

Sen jälkeen identiteettipoliittisen myllyn tahti on kiihtynyt hurjiin nopeuksiin. Tuli vuoden 2015 eduskuntavaalit, toinen jytky, pakolaiskriisi, Trump, #metoo, brexit, ilmastolakko, Greta Thunberg, translaki, eduskuntavaalit 2019, lentovero, ”nuorten naisten esiinmarssi” ja niin edelleen. Niitä yhdistää ainoastaan identiteettipoliitiikka: se, että on todella helppo sanoa etukäteen, ketkä niitä kannattavat ja ketkä vastustavat.

Identiteettipoliitiikassa poliittiset ryhmät eivät muodostu poliittisen ideologian tai taloudellisen edun perusteella vaan sen perusteella, mihin ryhmään ihmiset kokevat identifioituvansa. Yhdistäviä määreitä voivat olla esimerkiksi sukupuoli, seksuaalisuus tai etninen tausta.

Luulen, että juuri poliittisten ilmiöiden nopeus ja niitä synnyttävät politiikan ja median koneistot ovat keskeinen

syy siihen, miksi Y- ja Z-sukupolvien suhde politiikkaan vaikuttaa vaikealta.

Koko ajan näyttää tapahtuvan niin kauheasti kaikkea, että virrasta on vaikea saada otetta. Se ohjaa kiinnostusta yhtäältä isoihin periaatekysymyksiin, kuten ilmastonmuutokseen ja ihmisoikeuksiin, ja toisaalta kaksinaapaisiin moraalikysymyksiin, kuten aborttiin ja kasvissyöntiin. Väitän, että identiteettipoliittisessa maailmassa kiinnostuksen kohteet valitaan samalla tavalla kuin ura jälkimaterialistisilla työmarkkinoilla: sillä perusteella, mikä tuntuu itselle *merkitykselliseltä*.

Poliittisesta buffetista voi syödä itsensä ähkyyn.

Poliittisia ärsykeitä on nykyään tarjolla niin valtavan paljon, että on entistä helpompi olla täysin tietämätön politiikan yleisistä lainalaisuuksista. Siitä kertovat esimerkiksi sosiaalisen median pöyristelyt siitä, miten kokoomus voi somessa iloita nuoresta naispääministeristä ja sitten äänestää hallituksen luottamusta vastaan. Koska, ööh, *he ovat oppositiossa?* Poliittisesta buffetista voi nyt tavallaan syödä itsensä ähkyyn hahmottamatta lainkaan päätöksen teon kokonaiskuvaa. Tiedostaminen ei välttämättä tarkoita ymmärtämistä.

Ongelmallista on se, että tällainen identiteettiin perustuva kiinnostus voi olla luonteeltaan varsin ailahtelevaa. Jaksavatko millenniaalit innostua sellaisista poliittisista kysymyksistä, joista ei ole identiteetin rakennuspalikoiksi? Ja kun ”kaikki” syömisestä pukeutumiseen on taas poliittista, voiko seurauksena olla jonkinlainen poliittinen burn out, kun kroonista maailmantuskaa poteva somesukupolvi huomaa, ettei maailma muuttunutkaan klikkaamalla paremmaksi paikaksi? 1980-luvulla poliittista ähkyä seurasivat materialismi ja juppikulttuuri. Jopa ylioppilaskunnat epäpolitisoituivat.

Minusta olisi suorastaan toivottavaa, jos identiteettipoliittiset kierrokset alkaisivat hidastua jo ennen, kuin edessä on kollektiivinen poliittinen burnis.

Tasapainoa taidetaan parhaillaan etsiä. Tiedostavia ihmisiä ahdistaa ja uuvuttaa, milloin perussuomalaiset, milloin ilmastomuutos. Ilmastoahdistukseen on tarjolla terapiaa, ja mielenterveyttään suojellakseen jotkut tuttavani ovat alkaneet ”paastota” uutisista. Maailman pahuus ahdistaa ja lamauttaa heitä liikaa. Suomen tunnetuin koululakkoilija Atte Ahokaskin ilmoitti taannoin pitävänsä lomaa aktivismista.

Politiikan viihdekäyttäjät osallistuvat politiikkaan nykyään lähinnä sosiaalisen median välityksellä. He twiittaavat #nytonpakko, lisäävät profilikuvaansa kehyksen ja katsovat muiden päivityksiä samoista aiheista. Mitä pitäisi ajatella siitä, että *sekin* uuvuttaa heitä?

Ainakaan se ei herätä kovin vankkaa luottamusta siitä, että ihmiskunta saisi Twitter-riitoja isommat kriisit ratkaistua.

KLIKKIAKTIVISMI JA PSEUDOAKTIIVISUUS

Tänä vuonna Facebook-tuttavani aloittivat uuden syntymäpäivätradition.

Perinteisen ”Kiitos onnittelusta!” -päivityksen sijaan he ovat alkaneet pyytää rahaa. Eivät itselleen, vaan johonkin itselleen tärkeään maailman kriisipesäkkeeseen. Yksi pyytää rahaa Luonnonsuojeluliitolle, toinen Pakolaisneuvonnalle, kolmas Jemenin lapsille.

(Itse haluaisin syntymäpäivälahjaksi mieluiten ponin.)

Sosiaalisen median varainkeruukampanjat ovat kiinnostava esimerkki siitä, millaista poliittinen osallistuminen nykyään on. Ne ovat samanlaista selailtavaa sisältöä kuin Tinder-profiilit, statuspäivitykset ja Instagramin story-videot. Kesällä 2019 Amazonian sademetsän palaminen oli hetken maailman tärkein asia. Yksin Greenpeace keräsi Facebookin kautta parissa viikossa noin 200 000 euroa euroa tuhojen hillitsemiseen.

Summa tuli täyteen ja sen jälkeen... Niin, mitä?

Lokakuussa Amazonia oli edelleen tulella, mutta sosiaalisen median huomio oli kääntynyt jo seuraavaan kohteeseen. Nyt osoitettiin tukea Rojavalle vaihtamalla profiilikuvaan uusi kehys. Marraskuussa kehys vaihtui oranssiin, kun tukea osoitettiin Postin lajittelijoille.

Rahan lahjoittaminen on tietysti perinteinen ja kunnollinen poliittisen osallistumisen muoto, mutta entä tykkäys? Onko symbolisilla eleillä (*Tuija updated her profile picture!*) mitään merkitystä? Ja jos kyse kerran on selvästikin symbolisesta teosta, miksi niitä yritetään väittää konkreettisiksi?

Kaikki internetissä tapahtuva poliittinen toiminta ei tietenkään ole turhaa, vaan internet on paikka tehdä politiikkaa siinä missä neukkarikin, mutta mikä lasketaan teoksi? Sitä on usein vaikea sanoa.

Internetin kulttuurisotia ja alt-rightia⁵ *Kill All Normies* -kirjassaan käsitellyt irlantilainen kirjailija Angela Nagle kirjoittaa klikkiaktivismista. Se kuvaa hyvin sellaista internetissä tapahtuvaa toimintaa, joka ei oikeastaan vaikuta mihinkään vaan jonka tarkoitus on lähinnä tuottaa hyvää sisältöä julkaisijansa sosiaalisen median kanaviin – sekä tietenkin saada mahdollisimman paljon tykkäyksiä ja arvostusta muilta käyttäjiltä.

Nagle nimeää varhaiseksi esimerkiksi klikkiaktivismista Kony 2012 -kampanjan. Valtavasti näkyvyyttä sosiaalisessa mediassa kerännyt kampanja tähtäsi ugandalaista lapsisotilasarmeijaa johtaneen Joseph Konyn pidättämiseen. Naglen mukaan kampanjan päätuotetta, Kony 2012 -videota, katsottiin yli 100 miljoonaa kertaa. Kyselytutkimuksen mukaan jopa puolet amerikkalaisista nuorista aikuisista oli kuullut siitä. Ugandalaiset itse kritisoivat videota yksinkertaistamisesta, tunteiden manipuloimisesta ja uhrien kokemusten ohittamisesta.

Voin lähes *kuulla* näppäimistön rapinan, kun joku laatii vihaista twiittiä, jossa kiistetään ilmiön olemassaolo ja sitten myönnetään se kysymällä, eikö tärkeintä ole tehdä *edes jotain*.

Ei, mumisee slovenialainen filosofi Slavoj Žižek.

5 Alt-right on lyhennys sanoista alternative right, vaihtoehto-oikeisto. Yleensä he ovat kuitenkin käytännössä äärioikeistolaisia.

Žižekikin mielestä on ehdottomasti parempi olla tekemättä mitään kuin osallistua toimintaan, jota hän kutsuu pseudoaktiivisuudeksi.

Nykyisin suurinta uhkaa ei suinkaan edusta passiivisuus vaan pseudoaktiivisuus, jatkuvat vaatimukset "olla aktiivisia", "osallistua", jotka vain kätkevät nykyisen elämänmenon tyhjyyden, sen mitäänsanomattoman tapahtumattomuuden, Žižek kirjoittaa Väkivalta-teoksessaan.

Tällaista pseudoaktiivisuutta edustavat esimerkiksi väitetyt, joihin akateemiset ihmiset Žižekin mielestä jatkuvasti osallistuvat.

Kriittinen osallistuminen ja vuoropuhelu on Žižekin mukaan turhaa, koska se vain legitimoii nykyisen vallan murtamalla ihmisten passiivisuuden. Osallistumista vaativassa yhteiskunnassa kaikista radikaaleinta olisi Žižekin mukaan heittäytyä täysin passiiviseksi. Se ettei tee mitään, on aito poliittinen teko, koska se pakottaa kohtaamaan nykyisten demokratioiden täydellisen tyhjyyden, Žižek kirjoittaa.

Vihdoin jokin houkutteleva poliittisen osallistumisen muoto.

JOTAIN TARTTIS TEHDÄ

Z-sukupolveen kuuluvat viimeiset suomalaiset, jotka muistavat ajan ennen älypuhelimia, eikä toistaiseksi

mikään viittaa siihen, että älypuhelin ja sosiaalisen median merkitys tulisi tulevaisuudessa vähenemään.

Kiinnostavaa ja jossain määrin hirvittävää on tulevalla vuosikymmenellä nähdä se, miten sosiaalinen media vielä muuttaa politiikkaa. Kauhistuttaa ajatellakin, miten ärsyttäviä poliitikoista voi vielä tulla, kun he lopullisesti omaksuvat somen toimintalogiikan.

Pahoin pelkään, että se kiihdyttää poliittisten ilmiöiden ja ”ilmiöiden” sykliä entisestään ja vaikeuttaa pitkäjänteistä päätöksentekoa. Eivätkä tylsät ja monimutkaiset kokonaisuudet välttämättä kiinnosta maailmassa, jossa tärkeintä on saada mahdollisimman paljon huomiotalousvoittoja. Siihen poliitikot tarvitsevat viestintätoimistojen apua, ja mahdollista on, että parhaiten alkavat menestyä sellaiset poliitikot ja ajatukset, joista viestintätoimisto saa taiottua mahtavan ”kamppiksen”. Silloin valta valuu poliitikoilta ja äänestäjiltä konsulteille.

Mediatutkija Juha Herkman ennusti sitä jo vuonna 2011 *Politiikka ja mediajulkisuus* -teoksessaan yhdeksi politiikan professionalisoitumisen seuraukseksi. Julkisuuden hallinnasta on Herkmanin mukaan tullut 1980-luvulta alkaen poliitikoille jatkuvasti tärkeämpää. Konsulttien merkitystä valtiolle tutkineet Matti Ylönen ja Hanna Kuusela puolestaan totesivat, että konsulttien runsas käyttö valtion viestinnässä voi johtaa julkisen sektorin tyhmentymiseen. Oma viestintäväki irtisanotaan, ja palvelut ulkoistetaan konsulteille.

Ennustan, että tällä vuosikymmenellä julkinen sektori tyhmentyy entisestään, mutta aina voi edes yrittää ajatella toiveikkaasti.

Ehkä käy niin, että ihmiset kyllästyvät identiteettipoliittiseen sotimiseen, Twitterissä tappelemiseen ja yhdentekeviin päivän kohuihin. *Ehkä* he alkavat valita asioidensa hoitajiksi kuivia, tutkittuun tietoon ja tilastoihin vetoavia asiapoliitikkoja, jotka pidättäytyvät pahimmasta meuhkaamisesta ja keskittyvät asioiden hoitamiseen. *Ehkä* olemme jo menossa siihen suuntaan.

Marinin hallituksen nuoret naiset – etenkin Maria Ohi-salo – ovat suorastaan korostetun tylsiä asiapoliitikkoja. Ja vaikka Jussi Halla-aho toimii sosiaalisessa mediassa usein kaikkea muuta kuin asiallisesti, selittyy hänenkin suosios-taan suuri osa sillä, että hän sentään *vaikuttaa* rationaa-liselta ja rauhalliselta. Viime eduskuntavaalien tenteissä Halla-aho istui hiljaa, tuijotti kattoa ja studion seinää ja sai riitelevät puheenjohtajakollegansa näyttämään idiooteilta.

Mitä sitten pitäisi tehdä? Pitäisikö nuorten ottaa itse-ään niskasta kiinni, kiinnostua vanhanaikaisesta politiikasta ja ideologioista vaikka väkisin, tehdä jotain oikeaa ja lopettaa identiteettipoliittinen puuhastelu? Tavallaan joo, tai ainakin pitäisi hyväksyä se, että jos ei koskaan poistu somesta, ei poliittiselta toiminnaltakaan kannata odottaa likejä järeämpää tulosta.

”Tekhää jotain” on kuitenkin siitä huono neuvo, ettei kukaan tiedä, mitä ”tekeminen” tai ”jotain” nykyään on. Onko somekampanja jotain, onko twiittaaminen tekemistä? Ja toisaalta: mitä jonkin tekemistä niin mielellään vaativat vanhemmat ikäluokat itse tekevät? Tekeekö *kukaan* ylipäätään enää mitään muuta kuin tappelee ventovieraiden kanssa netissä?

Hyvä kysymys on sekin, mitä nykyisen poliittisen järjestelmän puitteissa on edes mahdollista tehdä. Ellei ole kulkenut poliittiseksi vaikuttajaksi kasvamisen polkua opiskelijapolitiikasta paikallispolitiikkaan ja sieltä puolueaktiiviksi, vaatii ”vaikuttajaksi” ryhtyminen sitäkin enemmän kekseliäisyyttä ja vaivannäköä.

Minusta olisi kohtuullista vaatia, että myös poliitikot ottaisivat itseään niskasta kiinni ja tiedostaisivat asemansa harvinaislaatuisuuden.

Ja yrittäisivät edes joskus käyttäytyä internetissä kuin ihmiset.

LOPUKSI

Monet jälkimaterialismin yhteiskunnalliset ulottuvuudet näyttävät lopulta kytkeytyvän ihmisen arvoihin ja sitä kautta identiteettiin. Työltä halutaan merkityksellisyyttä, koska se on *minulle* tärkeää.

Politiikassa korostuvat arvokysymykset ja mietitään, mikä on *minun* arvojeni mukaista. Koulutuskeskustelussa puolestaan ovat viime vuosina korostuneet *oma* jaksaminen ja toimeentulo. Identiteettipolitiikka tunkeutuu ”kaikkialle”, ja erilaiset moraalikysymykset sytyttävät kulttuuri-sotia. Ehkä jälkimaterialismi onkin vain narsismin yhteiskuntakelpoinen ilmenemismuoto.

Jotenkin se tuntuu kummalliselta tässä globaalissa 2020-luvun maailmassa. Meillä on pääsy koko maailmaan, mutta näemme siinä vain itsemme. Sosiaalinen media antoi tavallisille kansalaisille mahdollisuuden kommentoida kaikkia maailman asioita, mutta kukaan ei muistanut kertoa heille, ettei välttämättä tarvitse.

Poliitikot ja lehdistö tietysti lietsovat *tavallisia kansalaisia* kertomaan mielipiteensä al-Holin lapsista ja kiky-tunneista, koska ihmiset haluavat tulla kuulluiksi ja heidän tuotumuksestaan saa hyviä juttuja. Minä en oikein tiedä, miten tavallisella ihmisellä edes *voisi* olla perusteltu mielipide al-Holin lapsista, kun koko kuviota eivät aina näytä tajuavan juristitkaan.

Jälkimaterialistisen ajattelun ja elämäntyylin edellytyksiä ovat talouskasvu ja sitä seurannut yksilöllistymiskehitys. Vasta riittävä materiaallinen hyvinvointi vapautti meidät miettimään itseämme. Jo Karl Marx tovereineen visioi, että kahdeksan tunnin työpäivä antaisi työläiselle aikaa

opiskella ja kehittää itseään, mutta vasta 2010-luvulla länsimaalaiset vapautuivat toden teolla kelailemaan itseään. Siksi onkin kiinnostavaa, millaisia identiteettejä olemme itsellemme valinneet.

Erityistä tunkua näyttää olevan uhrin asemaan.

Erityistä tunkua näyttää olevan uhrin asemaan. Yliopisto-opiskelijat tuntevat itsensä uhatuiksi ja uhreiksi, kun kampukselle pääsee joku väärää tai haitallista mieltä oleva henkilö. Poliitikassa parhaiten menestyvät ne, jotka onnistuvat vakuuttamaan kannattajansa siitä, että juuri he ovat nykymaailmassa kaikista suurimpia uhreja.

Minusta on perusteltua kysyä, mitä tällainen omaehtoinen uhriutumisen tekee yhteiskunnalliselle toimeliaisuudelle.

Ennustan, että se tiettyyn pisteeseen asti innostaa yhteiskunnalliseen aktiivisuuteen, mutta tuo aktiivisuus ei välttämättä ole luonteeltaan kovinkaan rakentavaa. Jotta nykyiset ja tulevat kriisit saataisiin ratkaistua, identiteettipolitiikan pitäisi väistyä konsensusajattelun tieltä. Valitettavasti konsensushakuisuus ei vaikuta tällä hetkellä olevan muodissa.

Perussuomalaiset esimerkiksi näyttää vastustavan ilmastotoimia lähinnä siksi, että heidän poliittiset vastus-

tajansa kannattavat niitä. Jos puolue todella ajaisi suomalaisen elämäntavan säilyttämistä, heidänhän pitäisi olla ensimmäisinä vaatimassa täyttä linkolalaista ekofasimia, jolla turvattaisiin naalien, norppien ja valkoisten joulujen tulevaisuus!

Toisaalta olisi rehellistä tunnustaa, ettei perussuomalaiset ole ainoa puolue, joka hyötyy polarisaatiosta. Viime eduskuntavaaleissa Iris Suomela markkinoi itseään ”vastavoimana taantumukselle”, ja marraskuussa keskustan Anne Kalmari rakensi sakeassa mielipidekirjoituksessaan vastakkainasettelua maaseudun maidonjuojien ja kaupunkien pilvenpolttajien välille. ”Maalle muutto voisi korvata kannabiksen”, Kalmari visioi.

Jos emme olisi niin kiinnostuneita itsestämme ja omista tunteistamme, näkisimmekö selvemmin maailman, jota olemme niin kauan laiminlyöneet?

Pahoin pelkään, että identiteetteihin ripustautuminen kiihdyttää poliittista polarisaatiota, joka voi vielä koitua ihmiskunnan kohtaloksi. Turhautuneet ihmiset valitsevat maidensa johtoon arvaamattomia populistieja, jotka eivät voisi vähempää välittää kansainvälisestä yhteistyöstä tai kollektiivisesta tulevaisuudesta. Isoin uhka on se, että silloin ihmiskunnan tärkein tehtävä, ilmastonmuutoksen torjuminen ja elämän edellytysten turvaaminen jää hoitamatta.

Siksikin hyvät pelkäävät pahojen nousua niin paljon, että unohtavat yhteiset tavoitteet ja käyttävät enemmän energiaa pahojen vastustamiseen kuin hyvien tukemiseen. Tätä kirjoittaessani perussuomalaisten kannatus on hie-

man yli 24 prosenttia. Aikaa seuraaviin eduskuntavaaleihin on yli kolme vuotta, mutta jo nyt julkisuudessa spekuloidaan hallituspohjilla ja puhutaan, kuin vaalit olisivat tänä keväänä. Liki viikoittain pähkäillään, mistä puolueesta tällä kertaa karkaa eniten kannatusta perussuomalaisille.

Vähintään yhtä usein perussuomalaiset onnistuu syöttämään kohun, johon heidän poliittisten vastustajiensa on suorastaan *pakko* ottaa kantaa ja twiitata internet täyteen pöyristystä, koska muuten Suomi syöksyy fasismin yöhön.

Aikamme isot poliittiset kysymykset ja niiden jakolinjat liittyvät lopulta koko elämäntapaamme ja siten identiteetteihimme. Siksi kompromissien tekeminen näyttää olevan vaikeaa. Jokainen luulee, että eniten uhattuna on juuri *hänen* elämäntyylinsä, kuului siihen sitten punainen liha, juusto, matkustelu, pikamuoti tai kookosvedet.

Identiteettipolitiikasta tuskin päästään enää eroon, mutta meidän on pakko alkaa miettiä, kuinka paljon valtaa identiteeteille oikein haluamme antaa. Meidän pitäisi kerta kaikkiaan tajuta, ettei tässä kaikessa ole kyse itses-tämme, vaan jostain paljon tärkeämmästä.

Muista.

KIRJALLISUUS

- AAMULEHTI** (2016). Yrittäjä Timo turhautui työttömiin: Tarjolla neljä vapaata työpaikkaa eikä yhtään hakijaa, <https://www.aamulehti.fi/a/200217837>.
- AAMULEHTI** (2017). 19-vuotias yrittäjä etsi työntekijöitä, pettyi pahasti: ”Miksi työhakemuksia tuli niin vähän?”, <https://www.aamulehti.fi/kotimaa/19-vuotias-yrittaja-etsi-tyontekijoita-pettyi-pahasti-miksi-tyohakemuksia-tuli-niin-vahan-200155029>.
- AAMULEHTI** (2017). Yli 400 avointa työpaikkaa, mutta tekijöistä jatkuva pula – Tässä 7 syytä, miksi siivoojan työ ei kelpaa suomalaisille, <https://www.aamulehti.fi/kotimaa/yli-400-avointa-tyopaikkaa-mutta-tekijoista-jatkuva-pula-tassa-7-syyta-miksi-siivoojan-tyo-ei-kelpaa-suomalaisille-200291610>.
- AKAVALAINEN** (2016). Mitä korkeakoulutetut nuoret haluavat tulevaisuuden työelämältä?, https://www.akavalainen.fi/akavalainen/arjessa/tyoelamassa/mita_korkeakoulutetut_nuoret_haluavat_tulevaisuuden_tyoelamalta.
- BBC** (2019). Sanna Marin: The rising star who leads Finland’s 5.5 million, <https://www.bbc.com/news/world-europe-50712230>.
- CAMPBELL, B. & Manning, J.** (2018). *The Rise of Victimhood Culture*, Palgrave Macmillan.
- CBO** (2011). *Trends in the Distribution of Household Income Between 1979 and 2007*, Congress of the United States Congressional Budget Office, Pub. No. 4031.
- COPELAND, D.** (1991). *Generation X: Tales for an Accelerated Culture*, St. Martin’s Press.
- CREDIT Suisse** (2019). *Global Wealth Report 2019*, Credit Suisse Research Institute.
- DEBAATTIMEDIA** (2019). Kansanedustaja Tom Packalénin (ps.) avoin kirje sisäministeri Ohisalolle: Lopettakaa anarkialle flirttailu, http://www.debaatti.uutisparkki.com/2019/10/21/kansanedustaja-tom-packalenin-ps-avoin-kirje-sisaministeri-ohisalolle-lopettakaa-anarkialle-flirttailu/?fbclid=IwAR2tK_L1BEPvYBprYs6Bnu297tm4rCWzoF2vG3H1a1ugue-zTWMhz-L1a1q-20.

- EDUSKUNNAN** oikeusasiamies (2019). Koulujen uskonnolliset juhlat ym., <https://www.oikeusasiamies.fi/r/fi/ratkaisut/-/eoar/2186/2018>.
- EURO** ja talous (2016). Pitkittynyt taantuma heikentää nuorten sukupolvien asemaa Suomessa, <https://www.eurojatalous.fi/fi/2016/artikkelit/pitkittynyt-taantuma-heikentaa-nuorten-sukupolvien-asemaa-suomessa/>.
- EVA** (2015). Hyvinvointivaltio numeroina, EVA Fakta 2/2015.
- FILOSOFIAN** akatemia (2018). Merkityksellisen työn kolme elementtiä, <https://filosofianakatemia.fi/blogi/merkityksellisen-tyon-kolme-elementtia/>.
- GRAEBER, D.** (2013). On the Phenomenon of Bullshit Jobs: A Work Rant, Strike!, Issue 3: The Summer Of...
- GRAEBER, D.** (2018). Bullshit Jobs: A Theory, Simon & Shuster.
- GUARDIAN** (2019). Call-out culture: how to get it right (and wrong), <https://www.theguardian.com/lifeandstyle/2019/nov/01/call-out-culture-obama-social-media>.
- HAAVISTO, I.** (2018). Luultua parempi – Suomalaiset hahmottavat tuloerot todellista jyrkemmiksi ja vähättelevät omia tulojaan, EVA Analyysi No 61.
- HAAVISTO, I.** (2019). Rahan takia – Työ merkitsee suomalaisille ensisijaisesti ansioita, EVA Analyysi No 77.
- HELSINGIN** Sanomat (2016). Leikkaukset näkyvät jo yliopisto-opetuksen laadussa: "Ainoa henkilö, jolla olisi ollut ammattitaitoa, on irtisanottu", <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000002919511.html>.
- HELSINGIN** Sanomat (2017). Hyvästi, Girls! Sunnuntaina päättynyt sukupolvisarja antoi nuorille naisille luvan mokailla – ja loppui sopivan raivostuttavasti, <https://www.hs.fi/nyt/art-2000005175179.html>.
- HELSINGIN** Sanomat (2017). Soturikissat-kirjoilla on nyt faneja kuin Harry Potterilla konsanaan, suomentajan haastattelukin keräsi Tikkurilan kirjaston täyteen – tästä on kyse, <https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000005501198.html>.
- HELSINGIN** Sanomat (2017). Ultra Bran Kerkko Koskinen tarjosi sukupolvikokemuksen, mutta nyt häntä ärsyttää koko käsite – Ensimmäinen klasinen sävellys valmistui paluuhuuman keskellä, <https://www.hs.fi/paivanlehti/13092017/art-2000005364671.html>.
- HELSINGIN** Sanomat (2017). Älypuhelinlapsi on uusi sukupolvikokemus, <https://www.hs.fi/metro/kolumnit/art-2000005319866.html>.
- HELSINGIN** Sanomat (2018). Kyllä, minä ja kymmenettuhannet muut jäämme koukkuun Love Islandiin, vaikka meillä on sekä elämä että aivot – eikä kyse ollut nyt ylemmyyden tunteesta, <https://www.hs.fi/nyt/art-2000005908953.html>.

- HELSINGIN** Sanomat (2018). #Metoo-liikettä vastustava Alexander Bard kutsuttiin puhumaan Åbo Akademiin, yliopisto hyllytti tapahtuman ja tapauksesta seurasi somejupakka – tästä siinä on kyse, <https://www.hs.fi/nyt/art-2000005890343.html>.
- HELSINGIN** Sanomat (2018). Lastenohjelman Nukkumatti oli kommunistien asiamies, <https://www.hs.fi/paivanlehti/06102018/art-2000005853890.html>.
- HELSINGIN** Sanomat (2018). ”Stu stu stu studioline” – 1980-luvulla parhaista mainoksista tuli sukupolvikokemus, <https://www.hs.fi/paivanlehti/03042018/art-2000005623504.html>.
- HELSINGIN** Sanomat (2018). Tenavatähti oli merkittävä sukupolvikokemus – Muistamme ystävien kanssa yhä laulujen sanat ja pienimmätkin faktatiedot, joita Seppo Hovi tipautteli haastatteluissa, <https://www.hs.fi/paivanlehti/05052018/art-2000005667966.html>.
- HELSINGIN** Sanomat (2019). Andy McCoy’n korkea kuume ei haitannut – suomirockin ikoni Pelle Miljoona Oy kärsi ensin niveljäykkyydestä, mutta tarjosi lopulta suuren sukupolvikokemuksen, <https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000005971947.html>.
- HELSINGIN** Sanomat (2019). Entinen radiojuontaja Juha Perälä on lakaissut asfalttia ja kerännyt kiviä pellostä – Nyt hän ihmettelee, miksei työ kelpaa nuorille ja antaa neljä ohjetta, <https://www.hs.fi/ura/art-2000006260518.html>.
- HELSINGIN** Sanomat (2019). Hallinto-oikeuden emeritusprofessori tyrmää sisäministeri Ohisaloon saaman kritiikin: Selvityspyyntö normaalia toimintaa ministeriltä, <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000006281640.html>.
- HELSINGIN** Sanomat (2019). Kansanedustajan mukaan nykynuoret ovat ensimmäinen vanhempiaan köyhempi sukupolvi – asiantuntijat vastaavat väitteeseen, <https://www.hs.fi/talous/art-2000006168361.html>.
- HELSINGIN** Sanomat (2019). Kaupunginvaltuutettu Abdirahim ”Husu” Hussein myöntää valehdelleensa taksityön tapahtumista: ”Olin vihainen”, <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000006303662.html>.
- HELSINGIN** Sanomat (2019). Keith Flint oli hulluttelun ruumiillistuma, hänen ansiostaan The Prodigystä tuli sukupolvikokemus, <https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000006023177.html>.
- HELSINGIN** Sanomat (2019). Loikkari, <https://www.hs.fi/sunnuntai/art-2000006277865.html>.
- HELSINGIN** Sanomat (2019). Oi beibi, <https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000006236353.html>.

- HELSINGIN** Sanomat (2019). Tiedätkö, mikä on oman sukupolvesi nimi? Ehdota nimeä vuonna 2020 ja sen jälkeen syntyville, <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000006334131.html>.
- HELSINGIN** Sanomat (2019). Tulkitsivatko Orpo ja Kulmuni apulaisoikeus-asiamiehen päätöstä joulujuhlista tahallisesti väärin? Näin he vastaavat, <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000006304245.html>.
- HELSINGIN** Sanomat (2019). Uusi tulkinta Juhannustansseista olisi voinut olla teatterin sukupolvikokemus, nyt se on näyttävä mutta kaoottinen esitys, <https://www.hs.fi/paivanlehti/18102019/art-2000006276070.html>.
- HELSINGIN** Sanomat (2019). Yli 20 vuotta vanhasta The Joulukalenterista on tullut puujalkahuumorin klassikko – Kysyimme ohjelman tottukolmikolta, miltä sarja näyttää vuosien jälkeen, <https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000006353116.html>.
- HELSINGIN** yliopisto (2016). Helsingin yliopisto irtisanoo 570, kokonaisvähennys 980, <https://www.helsinki.fi/fi/uutiset/korkeakoulu-tiedepolitiikka/helsingin-yliopisto-irtisanoo-570-kokonaisvahennys-980>.
- HERKMAN**, J. (2011). Poliitiikka ja mediajulkisuus, Vastapaino.
- ILTA-SANOMAT** (2018). Åbo Akademi kielsi miesten tasa-arvoseminaarin tiloistaan – päävieraaksi pyydetty ysäritähti raivostui: ”Skandaali”, <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000005890098.html>.
- IMAGE** (2017). Vierailupäätoimittaja Saku Tuominen: Sinä olet koulun ongelma, <https://www.apu.fi/artikkelit/vierailupaatoimittaja-saku-tuominen-sina-olet-koulun-ongelma>.
- JALONEN**, J. (2018). ”Wau!”-akatemia, <https://jojalonen.wordpress.com/2018/11/24/wau-akatemia>.
- KALEVA** (2017). Tutkimus: Hyvinvointivaltio putosi pois hallitusohjelmista – ”Suomi on ottanut askeleen täysin uuteen suuntaan”, <https://www.kaleva.fi/uutiset/kotimaa/tutkimus-hyvinvointivaltio-putosi-pois-hallitusohjelmista-suomi-on-ottanut-askeleen-taysin-uuteen-suuntaan/759880/>.
- KANSAN** Uutiset (2019). Näin Suomi trimmattiin paapomaan tyytymättömiä ökyrikkaita, <https://www.kansanuutiset.fi/artikkeli/4132486-nain-suomi-trimmattiin-paapomaan-tyytymattomia-okyrikkaita>.
- KELA** (2019). Opiskelijan omat tulot, <https://www.kela.fi/opintotuki-omat-tulot>.
- KNOW** Your Meme (2012). Kony 2012, <https://knowyourmeme.com/memes/events/kony-2012>.
- KULLAS**, E. & Metelinen, S. (2019). Jakopolitiikan paluu – Hallituksen menoautomaatti paisuttaa julkista sektoria, EVA Arvio No 17.

- KUNTALIITTO** (2018). Kuntakohtaiset ennakkolliset valtiosuosielaskelmat 2019 – Kuntaliiton arvio.
- KUNTU**, K., Pesonen, T. & Saari, J. (2017). Korkeakouluopiskelijoiden terveytstutkimus 2016, Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön tutkimuksia, https://www.yths.fi/filebank/4300-KOTT_uusin_2016.pdf.
- LUKUKESKUS** (2016). Neljäsluokkalaisten kokemuksia kirjan formaatin vaihtoksesta lukukokemukseen ja lukuintoon, https://issuu.com/lukukeskus/docs/suomen_uusi_lukutaito_raportti.
- MAASEUDUN** Tulevaisuus (2016). Joka kahdeksas 15-vuotias poika ei osaa lukea – ”ovat vain lipsahaneet luokalta toiselle”, <https://www.maaseuduntulevaisuus.fi/politiikka/joka-kahdeksas-15-vuotias-poika-ei-osaa-lukea-ovat-vain-lipsahaneet-luokalta-toiselle-1.167712>.
- MTV** (2012). Mikko Alatalolle kandidaatin paperit yli 40 opintovuoden jälkeen, <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/mikko-alatalolle-kandidaatin-paperit-yli-40-opintovuoden-jalkeen/2986592>.
- MTV** (2019). Uutisankkuri Aino Huilaja irtisanoutui MTV Uutisilta – paljastaa tulevaisuudensuunnitelmansa: Rakensi miehensä kanssa uuden kodin pakettiautoon, <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/uutisankkuri-aino-huilaja-irtisanoutui-mtv-uutisilta-paljastaa-tulevaisuudensuunnitelmansa-rakensii-miehensa-kanssa-uuden-kodin-pakettiautoon/7561488>.
- MYLLYNIEMI**, S. (toim.) (2017). Katse tulevaisuudessa, Nuorisobarometri 2016, https://tietoanurista.fi/wp-content/uploads/2017/03/Nuorisobarometri_2016_WEB.pdf.
- NAGLE**, A. (2017). Kill All Normies, Zero Books.
- NEW** York Times (2018). The Cruelty of Call-Out Culture, <https://www.nytimes.com/2019/01/14/opinion/call-out-social-justice.html>.
- NEW** York Times (2019). Who Is Sanna Marin, Finland’s 34-Year-Old Prime Minister?, <https://www.nytimes.com/2019/12/10/world/europe/finland-sanna-marin.html>.
- OKM** (2018). PISA 2018, <https://minedu.fi/pisa-2018>.
- PAANANEN**, R., Ristikari, T., Merikukka, M., Rämö, A. & Gissler, M. (2012). Lasten ja nuorten hyvinvointi Kansallinen syntymäkohortti 1987 -tutkimusaineiston valossa, https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/102984/THL_RAPO52_2012_web.pdf.
- PEKKARINEN**, E. & Myllyniemi, S. (toim.) (2019). Vaikutusvaltaa Euroopan laidalla, Nuorisobarometri 2018, https://tietoanurista.fi/wp-content/uploads/2019/03/NB_2018_web.pdf.
- PIISPA**, M. (2018) Yhdeksän sanaa Y-sukupolvesta, Teos.

- ROSSI, V.** (2020). Oppi ja rahat, Long Play.
- SILTALA, J.** (2013). Nuoriso – Mainettaan parempi?, WSOY.
- SITRA** (2015). Maa, jossa kaikki rakastavat oppimista, <https://www.sitra.fi/julkaisut/maa-jossa-kaikki-rakastavat-oppimista>.
- SPICER, A.** (2018). Paskanjauhantabisnes, niin & näin.
- STUDENTWORK** (2018). Nuorten odotukset työelämää kohtaan ovat nyt selvitetty, <https://www.sttinfo.fi/tiedote/nuorten-odotukset-tyoelamaa-kohtaan-ovat-nyt-selvitetty?publisherId=67560178&releaseId=67560198>.
- SUOMEN** Kuvalehti (2017). Suuri digiloikka lapsille: Koulu menee ihan uusiksi – ei kirjoja, ei opettajia, ei oppilaita, <https://suomenkuvalehti.fi/jutut/kotimaa/suuri-digiloikka-lapsille-koulu-menee-ihan-uusiksi-ei-kirjoja-ei-opettajia-ei-oppilaita>.
- SUOMEN** Kuvalehti (2019). WAU!, <https://suomenkuvalehti.fi/jutut/kotimaa/valtataistelu-tampereen-yliopistossa-konsultit-hehkuuttavat-wau-kokeumusta-kommunistiankyrat-kitisevat/?shared=1095522-oaba3a75-4>.
- SUOMEN** Lukiolaisten Liitto (2011). Menestyksen pelinrakentajat – lukiolaisten näkemyksiä työelämästä, yrittäjyydestä ja taloudesta, https://lukio.fi/app/uploads/2019/07/menestyksen_pelinrakentajat_2011.pdf.
- SUOMENMAA** (2019). Erilaista ajattelua, <https://www.suomenmaa.fi/neo/NeoProxy.dll?app=NeoDirect&com=6/962/558312/8b6b4acbo3>.
- SYL** (2017). Opiskelijat äänestivät aktiivisesti ylioppilaskuntien edustajistovaaleissa – Valtakunnallinen äänestysprosentti kasvoi edellisistä vaaleista, <https://syl.fi/opiskelijat-aanestivat-aktiivisesti-ylioppilaskuntien-edustajistovaaleissa-valtakunnallinen-aanestysprosentti-kasvoi-edellisista-vaaleista>.
- SYL** (2019). SYL ja SAMOK: Nuorille ja opiskelijoille on jäätävä muutakin kuin maksajan rooli yhteiskunnassa, <https://syl.fi/syl-ja-samok-nuurille-ja-opiskelijoille-on-jaatava-muutakin-kuin-maksajan-rooli-yhteiskunnassa/>.
- SYL** (2019). Miksei opiskelijoilla ole oikeutta lepoon ja lomaan?, <https://syl.fi/miksei-opiskelijoilla-ole-oikeutta-lepoon-ja-lomaan>.
- TILASTOKESKUS** (2014). Epävarmuuden keskellä työoloissa myös myönteistä muutosta, http://tilastokeskus.fi/til/tyoolot/2013/tyoolot_2013_2014-11-26_tie_001_fi.html.
- TILASTOKESKUS** (2018). 118 miljoonaa EU-kansalaista on köyhyys- tai syrjäytymisriskissä, https://tilastokeskus.fi/til/tjt/2016/04/tjt_2016_04_2018-05-24_tie_001_fi.html.
- TILASTOKESKUS** (2018). Varallisuuserot kasvussa, tuloerot vakaat?, <http://tilastokeskus.fi/tietotrendit/artikkelit/2018/varallisuuserot-kasvussa-tuloerot-vakaat>.

- TILASTOKESKUS** (2019). Eduskuntavaalit 2019 – Katsaus äänestämiseen eduskuntavaaleissa, https://www.stat.fi/til/evaa/2019/03/evaa_2019_03_2019-05-24_fi.pdf.
- TYÖTERVEYSLAITOS** (2017). Nuoret unelmatyötä etsimässä, <https://www.ttl.fi/blogi/nuoret-unelmatyota-etsimassa>.
- VALTIONEUVOSTO** (2016). Toimintasuunnitelma strategisen hallitusohjelman kärkihankkeiden ja reformien toimeenpanemiseksi 2015–2019, <https://valtioneuvosto.fi/documents/10184/321857/Toimintasuunnitelma+strategisen+hallitusohjelman+k%C3%A4rkihankkeiden+ja+reformien+toimeenpanemiseksi+2015%E2%80%932019%2C+p%C3%A4ivitys+2016/305dcb6c-c9f8-4aca-bbbb-1018cd7a1fd8>.
- VERKKOUISET** (2019). Nuoret haluavat eniten kiinnostavaa työtä, <https://www.verkkouiset.fi/nuoret-haluavat-eniten-kiinnostavaa-tyota>.
- YLE** (2016). Antti Rinne vappupuheessaan: Hallitus altistaa hyvinvointivaltion markkinavoimille, <https://yle.fi/uutiset/3-8850967>.
- YLE** (2018). Korkeakoulujen opiskelijavalinnat julki: Joka kuudes hakija sai paikan ylioppilastodistuksella – Katso, mille aloille ja oppilaitoksiin oli vaikeinta päästä, <https://yle.fi/uutiset/3-10278438>.
- YLE** (2018). Mitä lukutaidolle tapahtuu koulussa? Suuri osa lapsista lukee jo 6-vuotiaana, mutta monet 10 vuotta vanhemmat eivät ymmärrä yksinkertaistakaan tekstiä, <https://yle.fi/uutiset/3-10290355>.
- YLE** (2018). Sanna Ukkola: Mies vaietkoon seurakunnassa, <https://yle.fi/uutiset/3-10540677>.
- YLE** (2018). Åbo Akademin torjuma Alexander Bard sanoo suorat sanat Sannikka & Ukkolan erikoishaastattelussa, <https://areena.yle.fi/1-50016670>.
- YLE** (2019). Apulaisoikeusasiamies linjasi: Koulun yhteisen joulujuhlan järjestäminen kirkossa on lainvastaista – ”Kirkko on nimenomaan jumalanpalvelusten toimittamiseen tarkoitettu paikka”, <https://yle.fi/uutiset/3-11060258>.
- YLE** (2019). Lähikyrsää ja pelottava orava – Tältä näyttää vaalikampanjoinnin loppukiri ympäri Suomea ja se kertoo paljon siitä, mikseivät nuoret äänestä, <https://yle.fi/uutiset/3-10722047>.
- YLE** (2019). Puoluejohtajat löysivät aatteensa jo nuorina – Kokosimme puheenjohtajien polut vallan huipulle, <https://yle.fi/uutiset/3-10724511>.
- YLE** (2019). Sanni Lehtinen päivästä neljättä viikkoa Säätytalolla, jottei uusi hallitus unohtaisi opiskelijoita – Mutta mitä he oikein haluavat?, <https://yle.fi/uutiset/3-10793482>.
- YLIOPPILASLEHTI** (2013). Näin opintotuki uudistuu, <https://ylioppilaslehti.fi/dev/2013/03/nain-opintotuki-muuttuu>.

YOUNGOV (2015). 37% of British workers think their jobs are meaningless, <https://yougov.co.uk/topics/lifestyle/articles-reports/2015/08/12/british-jobs-meaningless>.

YRITTÄJÄT (2019). Milleniaalit haluavat merkityksellisyyttä ja onnellisen elämän – tulevaisuudessa yrityksen tarina työntekijöille on entistä tärkeämpää, <https://www.yrittajat.fi/uutiset/607889-milleniaalit-haluavat-merkityksellisytta-ja-onnellisen-elaman-tulevaisuudessa>.

ŽIŽEK, S. (2019). Väkivalta, Nemo.

**”JOKAINEN LUULEE, ETTÄ ENITEN UHATTUNA ON
JUURI HÄNEN ELÄMÄNTYYLINSÄ, KUULUI SIIHEN
SITTEN PUNAINEN LIHA, JUUSTO, MATKUSTELU,
PIKAMUOTI TAI KOOKOSVEDET.”**

Nuorisosta on tullut jälkimaterialistista, uskovat sosiologit. He tahtovat työltä merkityksellisyyttä suuren palkan sijaan ja arvostavat vapaa-aikaa enemmän kuin komeaa titteliiä. Syynä siihen ovat yksilöllistyminen – ja talouskasvu. Vasta 2000-luvulla ihmisellä on varaa miettiä itseään ja mielihalujaan.

Ja siitä me emme saa kylliksemme, kirjoittaa toimittaja Tuija Siltamäki.

Nuoriso, pilalla on pamfletti nykyihmisen pakkomielteestä omaan ja kanssaihmistensä identiteetteihin. Siltamäki kysyy, miten loputon kelailu näkyy koulutuksessa, työssä ja politiikassa, ja mitä meiltä jää huomaamatta, kun mietimme vain itseämme.

ISBN 978-951-628-727-3

9 789516 287273